

ANNUENTE. ATQUE. FAVENTE.
TER. OPTIMO. MAXIMO.

CONSENTIENTE. ATQUE. JUBENTE.

ILLUSTRI. ATQUE. GRATIOSISSIMA.

FACULTATE. MEDICA.

IN. INCLTTA. HAC.

AD. SALAM. ACADEMIA.

DISPUTATIONEM. HANC.

INAUGURALEM.

^{D&E}

PARTU.DIFFICILI.

PRÆSIDE.

VIR O.

ILLUSTRI. EXCELLENTISSIMO. ET.

EXPERIENTISSIMO.

DN. GUERNERO. ROLFINCIO.

P. ET. M. D. CELEBERRIMO. CHIMIÆ. A. C.

PRAXEOS. P. P. MERITISSIMO. ACADEMIÆ. SENIOR.
RE. GRAVISSIMO. ET. FACULTATIS. MEDICÆ.

DECANO. SPECTATISSIMO.

DN. PRÆCEPTORE. ATQUE. PROMOTORE.

ÆVITERNUM. COLENDO.

PRO. LICENTIA. SUMMOS. HONORES.
ET. PRIVILEGIA. CONSEQUENDI.

Addiem Septembris

ANNI. CIC. IOC LXIV.

boris pro - & pomeridianis:

VENTILANDA M. DABIT.

ALHARDUS. HERMANNUS. CUMMIUS,
HANNOVERANUS.

J E N Æ.

Typis. SAMUELIS. KREBSIL

VIRIS.
MAGNIFICIS.
NOBILISSIMIS. AMPLISSIMIS. CONSULTISSIMIS.
PRUDENTIAQUE. ET. RERUM. USU.
EMINENTISSIMIS.
DOMINIS.
C O N S U L I B U S
SYNDICO.
TRIBUNO. PLEBIS.
CAMERARIIS.
CÆTERISQVE. ORDINIS. SENATORII.
IN.
INCLUTA. CIVITATE.
HANNOVERANA.
PATRIBUS. PATRIÆ. MERITISSIMIS.
MOECENATIBUS. ET. PATRONIS.
NUNQUAM. NON.
DEBITA. OBSERVANTIA. COLENDIS.
HANCCE.
INAUGURALEM. SUAM.
IN.
SUL STUDIORUMQUE. SUORUM. COMMENDATIONEM.
EA. QUA. PAR. EST.
SUBMISSIONE.
OFFERT.
ALHARDUS. HERMANNUS. CUMMIUS.

Fficiosissimus in
patriam amor,
Proceres atque
Patriæ Patres ho-
noratissimi, auda-
ciæ meæ, si audacia dicenda
est, ansam dedit, quod amplis-
simis vestris nominibus dispu-
tationem meam inauguralem
dicaverim atque consecrave-
rim. Adeò quippe verum est
illud *Euripidis: αναγνώστης πατερός εργάπινος*
ut ab illo quo ad Academias

A 2

secet-

secessi tempore, huc usque mi-
ro quodam affectu, testandi
meam in dulcissimum natale
solum reverentiam atque pie-
tatem me flagrantem cognos-
verim.

Hunc in dilectissimam pa-
triam affectum, inque vos,
Patiens, honoris & observan-
tiæ cultum publicè jam du-
dum declarare studui: sed
huc usque in cordis penetra-
libus coercitus delituit hujus
mææ voluntatis fervor. Nunc
vero, tanquam oportunam
nactus occasionem, vi erum-
pit

pit , hancque scintillulam ex-
cutit.

Levem quidem materiam
hujus dissertationis censem-
bunt nonnulli , indignamque
tantis viris quæ offeratur : &
fateor levidensis est disserta-
tio ; materia tamen viris ad
clavum reipublicæ sedenti-
bus non indigna oblatu erit .
Quamvis enim ad *procuratam* pro-
prie spectet , tamen cum in-
crementum subditorum ma-
gistratui cordi esse debeat ;
per hos enim civitas auge-
tur : etiam cura , quo pacto

A 5 fine

sine periculo in lucem novus homo prodire possit, spectabit. Sane Aristoteles magistratum matrimoniorum curam gerere debere docet; ne vel proles imbellis generentur, vel mulieres in partu periclitentur.

Accipite itaque animis æquis faventibus & benignis tecum huncce atque rudem ingenii mei foetum, meæ in patriam pietatis, in vos observantiæ atque honoris tessellam, quam eâ, quâ par est, reverentiâ ad pedes vestros de-

depono ; manumque ali-
quando atque oculos hisce
pagellis admovere , ubi re-
rum gerendarum curæ pau-
lis per cessant, ne dedignami-
ni, non tam meam , mune-
risque tenuitatem , quam af-
fectum respicientes , memo-
res illius dicti veteris : *molâ salsa li-*
tant, thura qui non habent, meque cum
illo bene sperantem favore
atque benevolentia vestrâ
prosequimini.

Maximum interim Numen
ex animo precor, ut Patriam
Urbem salvam conservet, &
ab

ab omni infelici occurſu de-
fendat, Vosque pios, pruden-
tes, corpore incolumes, con-
ſilio valentes, regimine felices
vivere, ac rempublicam gu-
bernare permittat, votaque
veſtra omnia cumulatiſ-
ſime expleat.

Dabam in Illustri

A D S A L A M

Academiâ

I P S I S C A L E N D I S

Septembris

A N N I

clo loc LXIV.

JUVANTE

JUVANTE NUMINE.

DISSERTATIONIS INAUGURALIS
MEDICÆ.

D E

PARTU DIFFICILI.
PROOEMIUM

MAgnum, inquit Syracides cap. 40. v. 42, negotium cuius hominum destinatum, & grave jugum posteris Adami, jam inde à die, à quo ex utero matris exierunt, usque ad eum, quo ad communem omnium matrem revertuntur. Magnum sane negotium atque grave jugum: ab initio quippe (ut alias fileamus calamitates) ortus nostri nobiscum nascuntur, & generantur morbi quam plurimi, quitanquam ex Pandoræ pyxide erumpentes hominibus maleficiunt, eosque ab ortu, usque ad interitum prosequuntur; quin & saepius ante tempus vitæ finem accerserunt. ut recte dixisse videatur Sophocles:

Ω Θνήτ' ἀνδρῶν, καὶ ταλαιπωρεύενθο,
ώς χρέον εσμεν, πλὴν σκιᾶς εἰκότες.

Quin & quilibet ætas, quilibet sexus suis subjacer cruciatibus.

Crudelis ubique

Luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago.

Vindex autem Dei manus frivolam primorum parentum transgressionem, nostramque inobedientiam justissimè hisce malis, ipsaque morte punit; ὁψωνία γὰς τῆς αἱματίας θαυμάτεσσι, inquit Divus Paulus ad Rom. 6. v. 23.

B

Sexus

Sexus muliebris eò magis commiseratione dignus est, quod hancce divinam vindictam maxime experiatur; quippe præter multos, quos & cum viris communes habent, & suo sexui proprios morbos, argumento divinæ maledictionis *Genes. 3. vers. 16.* liberos suos in dolore pariunt, & majores in partu cæteris animalibus dolores, molestiasque experiuntur. Cæteris quippe animalibus, *inquit Harvey exercit. de partu*, haut tanto molimine opus est; quibus dictæ partes uno aut altero die perfectè restituuntur. Mulieres solæ ut menstruis, ita etiam lochiis abundant, & puerperia difficultia, atque periculosa experiuntur.

Ipsi autem *Partus labores* nonnunquam tanti sunt, ut alterutri sæpiissimè, non raro utrique exitiales existant: præsertim si quæ facienda sunt non recte administrentur.

Utilitatem itaque atque gravitatem hujus materiae recognentes, si eandem loco inauguralis publicæ *ἰατροφιλῶν* censuræ exponeremus, nos contra rationem facturos non existimabamus: facile apud prudentes atque cordatos viros veniam nos inventuros sperantes, si in hacce juvenili ætate quippiam vel in cognitione, vel in curatione hallucinati essemus: cum, *ut inquit Subtilissimus J. C. Scaliger* nos homines in luce tenui caligemus, in majore cœci simus, in maxima insaniamus.

Tu interea summe rerum conditor, sive cuius ductu nostra in studiis peregrinatio, est miserabilis quædam erratio aspira hisce cœptis clementiæ atque benedictionis tuæ favonium, & illustra mentem nostram sapientiæ tuæ spiritu, ut ab obstantibus errorum processis liberi, ad veritatis portum deveniamus. cymbamque tandem studiorum nostrorum ad terram rationis atque experientiæ diligare queamus.

CAPUT I.

Nomen atq. Definitionem partus difficilis exhibet.

 Ecce quidem *Venerandus Senex lib. Θεοτέχνης* nomina rebus accommodata, lege quadam naturæ censuit; ideo-

Ideoque & nos primò omnium nominis rationem considerare deberemus ipsomet monente Galeno i. M. M. cap. 5. à vocis quippe cognitione sàpe numero provehimur in rei perceptionem, *inquit Scaliger Exerc. de subtil.* 1.

Verum cum nomina eatenus tantummodo curari debeant, quatenus rem obscuram reddunt. non multum moribimur in partus difficultis etymo describendo, cum effectus nullibi, & nemini incognitus sit: sive enim partus difficultis appelletur, à difficultate enitendi, sive partus vel laboriosus, vel dolorificus vocetur, sive Græcis sit δυσονία, sive βραδύνια perinde est, cum res ipsa satis aperta existat. Interim Galeni consilium sequimur i. τοῦ ιησοῦς cap. 4. ea nomina, quæ vetustas alicui indidit affectui retinentes.

Rem ipsam itaque re& à accedentes dicimus, partum difficilem præter naturalem fœtus maturi atq; perfecti in utero moram, cum enixibus crebris, & dolorificis, supervenientibus symptomatibus gravissimis, ab expultrice uteri vel imminutâ vel impeditâ dependens.

GENUS seu RATIO FORMALIS in descriptione proposita, est *Mora fœtus præternaturalis*: duo quipe, autore Harveo exercit. de partu, sunt partus præternaturalis genera: cum nempe fœtus vel ante destinatum à naturâ tempus, vel post illud enascitur. Prior quodammodo abortivus est, alter difficilis & laboriosus, cum nec modo, nec ordine debito res peragatur, aut pravis aliquibus symptomatibus impediatur.

Apparet hinc affectum huncce ad symptomatum classem, & quidem maximè retentorum præter naturam commodissimè referri posse. Quamvis enim fœtus per se non sit res præter naturam, nec pars utero gerentis, peraccidens tamen quid præternaturale fit, quatenus quippe mora ipsius multorum effectuum præternaturalium causa existit.

Hoc vero symptoma est mora fœtus non cujusvis, sed perfecti, atque maturi. Quamvis enim ad decimum communiter mensem, imo diutius nonnunquam in utero hæreat fœtus

fœtus , inde tamen nūli dolores , nulla symptomata , nisi à solâ graviditate quæ proveniunt sese offerunt . At maturus atque perfectus cum est , deficiente quippe succo illo intra ammion , alendo fœtui maximè accommodo , vel relictis recrementis depravari , & in excrementum abire incipiente ; vellicatus præterea hnmoris istius impuritate , vehementius calcitrando , vimque utero inferendo , nauseam , ut ita loquar , uteri concitat ; simulque invitat spiritus animales , ut à cerebro per spinalem medullam copiosè ad uterum influentes membranas fœtum involventes , item carnes uterinas , jam ad separationem à naturâ adaptatas , ab utero separent , ossa pubis coxendicis , coccygis , aliaque vicina , jam ab affluxu humorum emollita laxent , ut fœtus jam egressum quærens magno impetu cum suis involucris , & appendicibus , ut & membranis ipsum involventibus , vasis umbilicalibus & placenta , aliisque carnibus uterinis foras expelli queat ; quod si ob varias causas in sequentibus memorandas , fieri statim nequeat , dolores exacerbantur , symptomata ingravescent , & non raro mortem ipsam accersunt . Vid . Conradus Wechtelius lib . de bom . orient . diff . 18 diff . 13 .

CAPUT II.

De Subjecto agit .

Subjectum Quod est Mulier . Locum h̄ic habet prædicatio naturalis : Mulier laborat partu difficulti ; verisimilis ferme etiam videtur prædicatio illa , quocunque laborat partu difficulti , illud est mulier : sola quippe fœmina ex omnibus animalibus difficillimum patitur partum . Τοις μὲν ἀνδροῖς ζώοις verba sunt Aristot . 7 . bīst . anim . c . g . Σκηνίπονοι γίνονται οἱ τέκνοι , αλλα μετερωτέρως σκηνίδηλα εἰσὶν εὐχλεψμενα . Τοὸς τῆς ὡδίνος : ταῖς δὲ γυναιξὶ συμβαίνοι οἱ πόνοι ισχυρότεροι . Ceteris animalibus partus non laboriosi eveniunt , bīnūs enim cum parturiunt infestari videntur . At mulieribus dolores vehementissimi incident .

Adæqua-

Adæquatum subjectum Galeno, atque Fabricio ab Aquapendente sunt abdominis partes unà cum diaphragmate. Harveo tamen rem penitus intuenti, videtur cum totius corporis motu & agitatione, quemadmodum in sternutatione evenit, parturientium nixus fieri. Probat id ipsum exemplo juvenculæ cuiusdam comatosæ primùm post convulsionibus tentatæ parientis, deinde exemplo à brutis desumpto: in his quippe licet observare, hunc connexus modum non esse uteri, aut solius ventris actionem, sed totius corporis conatum.

Principalis affecta pars sunt Uterus, ossa pubis, coxendicis, atque coccygis. Et uterus quidem partus, ut naturalis, ita & difficilis subjectum esse, satis demonstrat cap. 45. ordin. Et meth. part. genital. fæmin. per anatom. cognosc. Roflincianæ ubi extra uterus nullum fœtum existere posse luculenter ostenditur.

Ossa verò pubis atque coccygis partus difficilis subjectum esse vel inde appareat, quod hacce claustra fœtui per rumpenda sint, illaque in partu imprimis difficulti dilatari necessum sit.

CAPUT III.

Causam Immediatam, atque Mediatas proponit proximiores.

 Λιαργοὶ ἀμαρτίνεσιν, inquit Hippocrates i. de morb. mulier. ὅτι αἰτηνέως πυνθανόμενοι τὴν πεφρασιν τῆς νόσου. Nam τότε inquit Philosophus Κλισάμεδα, ὅταν τὴν αἱλίαν ἴδωμεν. Ideoque & nos rectissimè de causâ solliciti erimus, præceptum illud divini Senis lib. de flatibus. Χεῖν αἰτεωτῶν αὐτίκα αἰτηνέως τὸ αἴλιον, observantes.

Causa autem hujus affectus gravissimi, IMMEDIATA scilicet est Læsio facultatis expultricis. Nam ὅταν δὲ χάρειν ἐνήργειν τῇ κατεκλινῇ δυνάμει συμπεπληρώμενον ἦ, ταύτην ἀνέπαυσίν γε, οὐδὲ εἰς ἡρεμίαν αἰνήγαγον. αὐτὸς δὲ ἐτέρᾳ γρεῶνται τῇ πέποι ησυχαζόσῃ τῇ πεφραστῇ, inquit Galenus lib. 3. αθεί Φυσικῶν δυνά-

δυνάμεον. Ialsa vero tum temporis est hæc facultas, quoniam officii sui oblita cessante retentrice ea quæ retineri amplius nec possunt, nec debent, non expellit.

Læditur autem ex pultrix facultas, vel objecti impropportionati, vel subjecti vitio.

OBJECTI vitio quando lædatur expultrix facultas, partusque difficilis sequatur, ostendit Hippocrates lib. de natura pueri p. 247. Ed. Foës. ubi hæc divini senis verba reperiuntur. Τὸ παιδίον, ὅταν ἀπρόπραγώσι ύμένες, οὐ μέν δὴ πτηροφόρη, οὐ δὲ τὴν κεφαλὴν ρωπὴν ῥηϊδίως τίκτει ἡ γύνη· οὐ δὲ πλάγιον, οὐ δὲ πόδας. χωρήσῃ χαλεπῶς τέξεται ἡ γύνη· πολλαὶ δὲ οὐδηὶ οὐδαὶ αὐταὶ ὄλονται, οὐ τὰ παιδία, οὐ ἄμα αἱ μητέρες. Puer, cum circum circa d. frupræ sunt membranae, siquidem suo momento in caput magis inclinet, facile mulier parit. Qnod si in latus, aut in pedes prodeat, difficultem parium mulier sentiet. Jam verò ex his plurimæ, vel ipsifætus, vel una cum matribus fætus perire.

Eadem repetit i. de morb. mulier. p. 602. οὐ δὲ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχόστη ἡ χερόν Θρησκευτικὸν τὸ τόκον παρεῖ, καὶ ὡδίς ἔχη, καὶ δὲ πολλὸν, χερόνον διποθυγεῖν ἡ γύνη τὸ παιδίον μήσιοντεῖ, ὡς δὲ πάνταν ἔργαται πλάγιον, οὐ δὲ πόδας. χρειώδες δὲ δὲ πλει κεφαλὴν χωρέειν. Si verò mulieri uterum gerenti jam pariendi tempus instet, ac parturiendi dolores detineant, diuque in enitendo labore, is transversus, aut in pedes ferme exit; in caput autem prodire præstiterit.

In primis verò transversum fætus situm partus difficilis causam existere, eleganti simili probat loc. cit. Hippocrates. ὡς γάρ εἰ οὐκ εἴσι ληνοθόν μικρότομον πυρηναί εμβάλλοι σύν Λαζαρεῖν πλαγιεύμενον· διό δηκαὶ τῇ γυναικὶ χαλεπὸν πάθημα τῷ εμβρευον, ἐπειδαν λοξωθῆ καὶ γάρ χαλεπὸν ἔχειθειν. Non secus enim, ac si quis in ampullam oleariam angustioris, olivæ nucleum immittat, qui transversus non facile educitur, eodem planè modo etiam mulieris gravis est affectio, ubi fætus transversum descendit, sic enim moleste educitur.

Ἐτι δὲ καὶ τόδε μέγα αἴλιον, pergit Hippocrates τὸ μὴ ῥηϊδίως ἀπέναι, οὐ νεκρὸν, οὐ διπλόπληκτον, οὐ διπλόον οὐδὲ. Hoc quoque magnopere in causa est, si mortuus, aut sideratus, aut duplicatus fætus

tus

tus fuerit. His addo, si fœtus grandior, aut malè conformatus existat.

Mortuus quippe aut imbecillis fœtus matri laboranti suppetias ferre nequit; In naturali quippe & genuino partu *inquit Harveus exercit. de partu*, duo requiruntur, quæ sibi invicem operas mutuas præstent, nempe parturiens mater, & pariendus fœtus, qui ambo nisi ad hoc negotium parati fuerint, vix felix succedet partus, cujus hora idonea communem utriusque maturitatem requirit.

Quantopere verò fœtus accelerando & facilitando partui conferat, in oviparorum præcipuè ortu palam evadit; constat autem fœtum ipsum non autem matrem corticem effringere. Unde etiam verisimile est, in viviparorum quoque partu præcipuum nascendi causam fœtui deberi, MOLIMINI scilicet ejus, non PONDERI.

Apparet hoc maximè in rajâ, pastinacâ galeo, omnibusque piscibus cartilagineis, qui ova intus concipiunt, eaque perfecta, & bicolora atque cortice cartilagineo valido quadrangulari conclusa, è quibus infra abdomen & uterum detentis pisciculi efformati rupto vi cortice egrediuntur foras. Videatur *Harveus l. c.* Quin & viperini fœtus ovi continentis tunicam aliquando in utero parentis, aliquando in ipso exitu hærentes, aliquando etiam altero tertiove post nativitatem die eroduunt. Vid. *Veslingii epistola ad Marcum Aurelium Severinum de viper, gener.* Ut taceam fœtus humanos, post matris obitum exclusos; quale exemplum est apud *Salmutum cent. 2. obs. 1.* pluraque exstant apud *Nimmannum dissertat. de Vita fœtus in utero* Videatur etiam *Veslingius observation. post huma Baribol. ed. 7.* ubi sanè fœtus opera potissimum est conspicua.

MOLEM vero fœtus, vel ejusdem duplicaturam, causam difficilis partus existere posse à nemine negatum iri existimo. Noverat illud ipsum socrus *Forestus*, ideoque filiabus suis prospectura, illas dare solebat in matrimonium viris latis scapulis præditis, quod existimaret tales fœtus gignere admo-

admodum magnos; ne scilicet in partu fœtus magnitudine pericitarentur. *Forestus lib. 28. obs. 30.*

Quippe cum arctissima claustra fœtui perrumpenda sint, fieri non potest, quin si vel fœtus duplicatus simul rumpere conetur, vel idem magnitudine excedat, claustra ista magis distendi necesse sit, unde labores atque dolores graviores evadunt; quod testari poterit mulier illa Hafniensis apud *Bartholinum cent. 5. hist. 4.*, quæ post trium dierum enixum puellam peperit, magnitudine binas æquantem puellas, aliquot horis à partu extinctam, quam tertiam hebdomade mater multis symptomatibus vexata insecura est. Confer. *Forestum l.c. Platerum obs. lib. 1. p. m. 228.*

Neque minus MALA fœtū CONFORMATIO huc facit, præsertim si partus in pedes prodeat, pedesque vel plures sint, vel situ dispare. Tale partus vitium existit Amstelodami in sutoris cujusdam uxore, quæ paritura monstrum biceps enixa primum fuit pedes duos, sed tertius præter opinionem natibus innatus, injecit tantum moræ partioni, ut necesse habuerit præter obstetrices implorare opem chirurgicam *Tulpius obs. lib. 3. cap. 37*i. Quin etiam ubi biceps existit fœtus, difficulter pariunt mulieres, teste *Aetio tetrabit. 4. serm. 4. cap. 22.* & *Paulo Egineta lib. 3. de re medic. cap. 76.* aut si hydrocephalus, aut alias magni capitis existat; vel quovis alio modo monstrosus, notante *Forestu lib. cit. obs. 71.*

Insuper fœminam majorem semper parturienti inferre dolorem, cum mare debilior sit, matrique tantas suppetias ferre non possit, existimant nonnulli; quod tamen non perpetua veritatis esse videtur. Vid. *Primerosius de morb. mulier. l 4. c. 7.*

Huc etiam pertinet MEMBRANARUM, vel involucrorum fœtus CRASSITIES, vel etiam tenuitas nimia: si quidem, crassiores atq; firmiores si sint membra nœ, rumpi nequeunt; unde fit ut partes inferiores magis distendantur, atque dilatentur: quod sine ingenti dolore ac diuturniore fœtū in partu morā contingere nequit,

-C. 1. 1. 1. 1.

Nega-

Negare id ipsum nequit *Harveus*, qui quamvis pro naturalissimo partu habeat, cum fœtus & secundinæ unâ cum aquosâ substantiâ (ceu ovum integrum) prodeunt, subjungit tamen: si istæ illæ fuerint, & aqua non profluxerit, continet partes circumiacentes à parturientis nixibus magis distendi, ac dilatari, tensione scilicet membranarum: quo fit ut fœtus minore conamine citiusque elabatur ac prorepat; licet id majore matris cum dolore eveniat. Quo casu novimus parturientes interdum ab ingenti distentionis molestiâ, membranarum rupturâ, effluente subito aquâ, plurimum levari. *Exercit. de nutrit. pull. in ovo, quæ est de gener. animal.* 58.

Ob nimiam vero MEMBRANARUM TENERITATEM etiam partus difficilis contingere potest. Norunt, pergit *Harveus*, harum rerum gnaræ obstetrices, si quando ante debitam uteri apertione omnis aqua simul effluxerit, fœtantem in partu diutius morari, ac difficilius fieri puerperium. *Forestus 28. obs. 66. in scholio, meminit*; quod Catharina Jacobi, propter membranam nimis tenuem statim perruptam, effuso humore plerunque per sex, pluresve dies, in partu occupata permanserit.

CAPUT IV.

De causis mediatis proximioribus subjecti vitio accidentibus agit.

 Ubjecti vitio partus existit difficilis, si illud sustinendis laboribus, tolerandisque doloribus insufficiens existat.

Insufficientem autem faciunt matrem I. VIRIUM IMBECILLITAS summa; hæc enim si adsit quamvis fœtus satis valens sit, à prægnante tamen deseritur, & non nisi summis difficultatibus in lucem prodire potest.

II. DOLORUM VEHEMENTIA; hos quippe vires dejicere, lipothymias, atque syncopes accersere, & sic facultatem expultricem imbecillam facere probatione non egere existimo.

C

Ex parte MATRIS horum dolorum causa est vitium aliquod illis in partibus, per quas fœtui transendum est, sive idipsum συγγενὲς congenitum, sive ὀπίκητον ascitum existat.

Istud verò vitium est vel in *utero*, vel in *osſibus*, vel in *peri-
dendrima*.

In UTERO vitium existit, si os ejus atque cervix nimis angusta fuerint, vel si hæc malè conformata atque distorta, dura atque cartilaginea, sive à primâ nativitate, sive ab accidente existant; vel etiam si monstrosum quid partibus vel interiùs, vel exteriùs adnatum sit: quale exemplum est apud Bartholinum obf. centur. 5. hist. 9.

In OSSIBUS vitium est: (1) si ossa, quæ coccygem constituunt, quorum tria sunt, teste Galeno lib. de osſib. in fine, auctore Bartholino verò anatom. reform. lib. 4. cap. 15. quatuor firmius atque arctius inter se & cum osse sacro conjuncta sint, ut cedere, atque retrovergere nequeant. Nam quantopere coccyx, verba sunt Harvei loc. proxim. cit. partum remorare soleat, patet in quadrupedibus quibus cauda appenditur; tales enim nequeunt vel fœtum excludere, vel ani excrementa emittere, nisi caudam sustulerint: quod etiam dolor quem mulieres post partum circa illam regionem experientur, manifestè docet.

H. Si cavitas ista osſium, quæ pelvis ab anatomicis appellari consuevit à primo ortu malè conformata, atque inæqualis existat, ut interiùs gibba potius quam cava appareat.

III. In osſibus vitium est, si σύμφυσις ista, quæ ossa pubis conjungit, constricta, atque arcta nimis sit, ut laxari atque hiare nequeat. Experta idipsum est paupercula Varsavensis, apud Courveum part. 3. de nutrit. fæt. cap. 12. diris ac irritis parturientium doloribus per quattriduum vexata, in quibus cum occubuisse, pubis ossa ita fuere constricta & conjuncta, ut vix novaculâ potuerint diduci: quibus diductis, apparuit infans eo quo prodibat situ omnino naturali: unde rectè judicavit Vir clarissimus, non aliam frustrati partus, & utriusque mortis causam esse, quam quod hæc ossa non potuerint deduci.

Hinc

Hinc apparet veram esse illorum opinionem, qui in illis, quæ partum habent laboriosum atque difficilem, aut partes ad fœtūs egressum necessarias angustas sunt nactæ, ossa pubis, ut *Harvei verbis utar*, sàpè ab invicem laxari existimant; emolito eorum cartilaginoso connexu, ut tota hypogastrii regio ad miraculum usque amplietur, atque dehiscat, non secus ac fructus maturi, excludendis suis seminibus solent hincere.

Hanc ob causam συγχόνδρωσις illa cartilaginea, quâ ossa pubis sibi invicem conjuunguntur, duplo crassior est, atque laxior, teste *Riolano in enchirid. & Thoma Bartholino lib. 4. anatom. reform. cap. 17.* ut scilicet dehiscere, & laxari in partu ossa, ad impetum infantis egredientis, queant.

Quin & observavit *Spigelius lib. 2. de corp. human. fabric. cap. 24.* non ossa pubis dumtaxat, sed & articulationem illam, quæ os sacrum cum ossibus ilium connectit, pro majore minoreve difficultate, quam partus peperit, laxatam fuisse: pro quâ dilatatione seu retrocessione ad partum facilem etiam pugnat *Mercatus lib. 4. de affect. mulier. cap. 3.*

Dehiscientia hæc obliqueuentior est, cum ossa, quæ pubi subfunt, non continentur peculiari, circulari & membranoso ligamento. *Gemrdus Blasius* quidem in notis ad *Veslingium* pro ligamento hoc tanquam pro aris & focis pugnat; verum *Blasii* autoritas tanti apud nos non fit, ut hoc credamus. Et licet *Blasius* eandem cum *Veslingio* fovere videatur sententiam, ex eo transcriptioni, non vero autopsiæ debetur.

RIMA PUDENDI rariùs difficilem partum reddit; infans quippe modò os atque cervicem penetraverit, hancce facillimo negotio superare potest. Attamen si illa brevis atque angusta sit, quemadmodum in primiparis esse solet, vel etiam si planè coaluit, sicut in illis quæ imperforatae sunt, & nihilominus tamen, vesuti illa aurifabri Parisiensis uxor, apud *Hildanum cent. 3. obs. 60.* concipiunt, vel quibus ex accidente concrescit, quemadmodum mulieri Anglicanæ apud *Harveum*, fieri potest, ut fœtus subsistat, partusque nonnihil difficilis, summèque dolorificus evadat.

Totus MATERNI CORPORIS HABITUS nonnihil præstat: quippe quæ staturâ parvæ sunt difficulter parere dicuntur, præsertim si magnos infantes gerant; ut & quæ macilenta sunt; sit enim ut quod fœtui debetur matri impariatur, sicutque viribus destituatur fœtus. Pingues tamen etiam maximè laborant; his enim τὸ θηλατον τὸ σῶμα τὴν υγεὴν διπτεῖς omentum os uteri comprimit; & per consequens fœtui viam atque exitum præcludit.

Huc etiam facit ÆTAS JUVENILIS. ἐν τοῖς τοκοῖς scribit Philosoph. 7. polit. cap. 16. αἰ νέας πονῶσι τε μᾶλλον, οὐδὲ Διαφθείρουται ταλαιπώσεις. In partu juvenculæ laborant magis, earumque plures obeunt. διὸ οὐ τὸν γενέσιμὸν γενέσθαι πίνεις Φασι Διὰ τοιαύτην αἰτίαν τοῖς τροιζήνιοις, ὡς πολλῶν Διαφθειρομένων Διὰ τὸ γαμίσκεσθαι ταῖς νικτέρεσσι, ἀλλ' ἐπειδὴς τὴν τῶν καρέπων κομισθῆν. Causam autem cur id eveniat, facit Hippocrates lib. de natura puerip. m. 247. τὴν ἀπειρίαν τῶν πόνων, quod doloribus non adsuerti sint.

Senilis attas sæpissime difficulter parit; idque ob nimiam siccitatem. Cervix quippe vulvæ in illis dura admodum, & quasi cartilaginea existit, teste Galeno de difficit. vulvæ cap. 3. (quod de illis qui nunquam conceperé maximè verum est) adeoq; extendi dilatarique difficulter, nec sine insigni dolore potest. Quin & mulieribus ultra quadragesimum ætatis annum, uteri exsiccati sunt, ac minus extensiles, ligamentaque duriora, notante Rod. à Castro lib. 4. de morb. mulier. cap. 6.

CAPUT V.

De Rebus supernaturalibus & non naturalibus agit.

Ausæ remotæ sunt vel supernatiales, vel non naturales, vel præternaturales.

SUPERNATURALIS causa est justissima Dei vindicta, quæ inter alia quam plurima mala, partus doloribus nostram inobedientiam in mulieribus ulciscitur.

Ethni-

Ethnici superstitionis carminibus atque arte magica partus difficiles reddi, & retardari posse existimabant; quippe apud Ovidium X, metamorph. cum Alcmena Herculem paritura esset, Ilithyia

digitis inter se pectine junctis

*sustinuit partus, tacita quoque carmina voce
dixit; & incepitos tenuerunt carmina partus.*

quod etiam nostris interdum mulierculis credula nonnunquam persuadere solet supersticio.

Sed vulgi incredulitas magicis artibus plus tribuit, quam revera praestare potis sunt.

Inter NON NATURALES AER frigidus, tum ⊖ is atque anni temporis, tum tempestatum atque ventorum, tum etiam loci & regionis vitio ultimum non habere debet locum, teste Moschione de passion. mulier. idque quia venter inferior inflatur, veluti suspicatur Trincavellius lib. II. de morb. particular, cap. 24. vel quod probabilius est, propter adstrictionem, veluti ex Isaacco lib. 6. viat. cap. 16 docent Mercatus 2. de morb. mulier. cap. 3. Castrensis in exercit. Medic. Primerosius de morbis mulier. lib. 4. cap. 7. p. m. 304. Hinc experiri hyeme, atque Aquilone flante difficilius parere mulieres; quod & Avicenna lib. 3. fen. 21. tr. 2. cap. 21. ignotum non fuit: hic quippe in regionibus septentrionalibus, & in ventis septentrionalibus, ut & in aliis regionibus & temporibus frigidis mulieres difficultius parere tradit.

Confirmat id ipsum Daniæ illud sidus Thomas Bartholinus, dum de Danis suis lib. de insolit. part. humani viis cap. 3. inquit. Iniquum certè est puerperis nostris cœlum nostrum, ut puerperia vix sex hebdomadibus finiantur, cum tamen in Galliâ viaderim puerperas vix unâ die inter lecti claustra contineri potuisse. Contra autem mulieres eorum populorum, qui Soli viciniores sunt, facilius parere tradunt Cosmographi: sanè Brasilienses sive prægnantes, sive puerperæ robustæ, vegetæ agilesquè existunt, teste Pisoni lib. 2. de med. Brasil. cap. 17. Quippe ut inquit Antonius Eberhardi lib. de hom. exortu, sicut naupegi asseres.

seres rigidos ignis substructi beneficio pro lubitu flexiles redundunt; sic mulieres in Indiâ, beneficio aeris calidioris uteros fœtus exclusioni magis obœdientes obtinent.

Nocet etiam Aer calidus; teste Erote de pass. mulier. cap. 19. & Moschione loc. cit. nam & hic vires dejicit, & si corpus sit cacoehymicum, facili negotio febrem accédere potest, Primeroſio autore los. cit. ut & ille qui odoribus pariter omnibus fortioribus inquinatus est; hi quippe spiritus admodum perturbant.

Cibi frigidi, dyspepti, crudi, siccii & astringentes etiam huc faciunt, ante partum si assumantur; vias quippe arctiores reddunt, lochiorumque & secundinarum vacuationem retardant. Huc etiam pertinet η ξηρότης, ηγή ψυχρότης τούδατο; etenim σενφναι πολλαι γίγνονται Δια ταύδατα σκληράτε, ηγή ἄπεργματα, ηγή ψυχρά. multæ ob aquas duras, coctæ difficiles atque frigidas durc sunt; & πίκτυσι χαλεωῶς agre pariunt, inquit Hippocrates lib. de aer. aq. loc. p. 252. Contra verò, quæ δάτα λαμπεῖ ηγή εὐώδη, ηγή μαλακὰ ηγή ἐργάτειν aquas limpidas, odoratas, molles & amenas, pro cibo & potu habent, εὐαρκύμονες εἰσὶ σφόδρα, ηγή πίκτυσι ρηϊδίως, facundissimæ sunt, facileque pariunt.

Idem quod cibi, præstant MEDICAMENTA adstringentia ante partum usurpata. Narcotica etiam præter id, quod dum stuporem inducunt, fœtus impetum retardant, ob vim sistendi motum humorum idem efficere valent. Illa quoque quæ nimis pellunt intempestivè, secundinis nempe atque placentâ utero adhuc firmius adhærentibus adhibita. Pro eo enim quod partum facilitare deberent, eundem retardant, situm fœtus pervertunt, & ex naturali partum faciunt non naturalem atque difficilem, teste Harveo exerc. de partu. Sanè contingit læpius, ut ob talem intempestivum fœtus à pellentibus medicamentis irritati conatum, uterus rumpatur, & sic intempestivum horum usum & mater & fœtus cum illâ Lipsiensi apud Philipp. Salmuthum cent. 1. obs. 16. morte luant.

Jejunæ etiam repletis facilius pariunt, teste Moschione, quip-

quippe ventrīculus cibo si plenus sit, magis laborat uterus
dum distenditur: magis etiam laborat mulier gravata cibo
*Conf. Hieronymum Mercurialem lib. 2. de morb. mulier. cap. 2. pag.
m. 174.*

MOTUS quoque CORPORIS INCOMPOSITI AT-
QUE INTEMPESTIVI, ut abortum accersere, ita etiam
partum difficilem inducere queunt, pervertendo scilicet le-
gitimum fœtus situm, eumque in vitiosum permutando. Hinc
Moshion. taxat veteres, quod confueverint præcipere, ut pari-
tura ambularet simul, & lavarerur; & jure quidem ut existimat
Hieronymus Mercurialis lib. 2. de morb. mul. c. 2. quia si vel laretur,
vel ambulet, periculum est, ne dum in utero agitatur infans
alienam figuram capiat, nec exeat, ea figura qua exire deberet.

QUIES nimia ad hunc affectum disponit; idque ob ex-
crementi collectionem. Nam ut inquit Aristoteles q. de gene-
rat. animal. cap. 7. ἐν οἷς ἔθνεσι πονητικὸς ὁ τῶν γυναικῶν βίος, ἀρ-
ηκύησις ὄμοιως ὑπίδηλος ὅτι θέτεται δὲ ῥαδίως κάκει, καὶ παντε-
χῆ, αἱ εἰωθῆμαι πονεῖν ἀναλίσκει γὰρ ὁ πόνος τὰ αἴσια μενά,
ταῖς δὲ ἐδεργίαις ἐνυπάρχει πολλὰ διὰ τὴν διπονίαν. Quibus gen-
tibus consuetum est ut mulieres labores suscipiant, iis nec uterius tam
difficulter gestatur, & partus facilis est. Denique quibusvis locis
mulieres quæ laborare confueverunt, facilius pariunt: labor enim su-
perflua consumit, quæ in mulieribus otiosis augentur. οὐτε ὡδίς, per-
git Philosophus Θίνοντος Θεῖν: οὐ δὲ πόνος γυναικεῖς τὸ πνεῦμα
ώστε δύνασθαι κατέχειν, ἐν ωτῷ τίκτειν ὅτι ῥαδίως οὐχαλεπῶς. cum-
que parturigo laboriosa sit, labor & exercitatio actæ vitæ facit, ut
spiritum possint retinere.

Hinc melius cum pauperculis res agitur, inquit Harveyus
l.c. eisque quæ furtim gravidæ factæ clanculum pariunt, nul-
lius obstetricis advocatâ operâ: etenim præter id, quod per
totum gestationis tempus, ne scilicet ipsas compressas esse
innotescat, laboribus excentur, quanto diutius partum re-
tinent & morantur, tanto facilius & felicius rem expedient.

Neque EXCRETA atque RETENTA præteriti debent;
compertum quippe est urinæ atque fecum molestas suppres-
siones

siones uterum comprimere, vias angustare, & ita fœtus existum difficiliorem facere.

Menstruus tempore graviditatis fluxus ad abortum, vel partum difficilem disponit, cum, ut inquit Hippocrates s. apb. 60. οὐ γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχόσῃ κατάρεσις πορέων ταῖς, αδύνατον τὸ ἔμβρυον υγιαίνειν. simulieri gravidae purgationes eant, fœtus bene valere non potest. Quod etiam pertinet si ante partum sanguis intempestivè fluat; hinc enim viriū imbecillitas lipothymia atq; syncope, quæ & matrem, & fœtum in opere turbare possunt.

ANIMI PATHEMATA suum addunt θρίβαλλον μέρος præcipue si modum excedant; quantas quippe ut alibi ita & hīc noxas ira, pudor, timor, Zelotypia & similia afferant, quotidie experimur.

CAPUT VI

Res præternaturam considerat.

Res PRÆTERNATURAM sapius partus difficilis causæ existunt; quippe facultatem expultricem vel impediunt, vel etiam immovent.

IMPEDIUNT facultatem expultricem (1) Inflammationes atque Tumores uteri quācunque de causâ, sive interna sive externa, adhuc. Sanè instammationes ob vehementem materiæ affluxum vias arteriales reddere, doloresque graviores probatione non eget. Et hæc inter cætera causa esse videtur, cur juxta Hippocratem s. apb. 43 mulieri prægnanti erysipelas in utero lethale existat, cum enim hīc adsit ἡδιως ὀνυμαζομένη Φλεγμονή, teste Galeno in commentario, id est talis, quæ cum tumore conjuncta est, quæque non modo sensu deprenditur sed & ab æstro animadvertisit, pro tensionis modo, aliqua signa à Galeno 4. de rat. videt. in acut. recensita habeat, videt quisvis quām facili negotio angustia viarum, imò planè coalescentia excitari queat. Accedit tum materiæ copia, tum etiam attractio quæ fit doloris, calorisque causâ, unde materia igni subministratur, qui tandem augmentum capiens omnes

omnes vias obsepit, sicutique exitum præcludit. Ob inflammationem pudendorum, ab intempestivo coitu excitatam, unâ cum fœtu in partu difficili obibat fœmina quædam apud Salmuthum obser. cent. 2. obs. 69.

Idem præstare queunt TUMORES, carcinomata, aliaque præter naturam utero adnascentia. Scirrhi non injuriâ accusari videntur. Sanè Hildanus in respons. ad Doring. de bern. uterina, illas quæ uteri scirrho laborant sine periculo parere non posse saepius se observasse scribit. Confer. cent. 1. obs. 67. & cent. 3. obs. 57. Testatur etiam Tobias Knoblochius in ep. med. Georg. Horst. sect. 17. se in dissectâ gravidâ observasse scirrum ingentis magnitudinis, à fundo uteri incipientem, & ad os uteri desinentem, ob quas causas bona illa fœmina sobolem parere non potuit, sed utero perfracto in abdomen project.

CALCULUS vesicæ si major sit, ad partum difficilem disponit; etenim cum uterus vesicæ suppositus sit, calculique in vesicâ interdum in stupendam magnitudinem, ad uncias viginti & ultra, ex crescant, Vid. Hildanus obs. 51. & 52. cent. 4. quin & non raro totam vesicam repleant atque distendant Tulpius obs. lib. 3. cap. 6. fieri non potest, quin collum uteri comprimitur, sicque viæ angustentur.

IMMINUUNT facultatem EXPULTRICEM I. VITIA IN UTERO EXISTENTIA, vulnera nempe, ulcera, rupturæ, aliaque à quibus ipsius solvitur continuitas. Fracto quippe & vitiato instrumento, cessat quoque actio, virtus sc. expultrix, & parturientium evanescunt conatus. Inde Hildanus cent. 4. obs. 57. post rupturam uteri vitam parturientis in dubio esse aspergit, nisi sectio cæsarea, quæ tamē in hoc casu valde suspecta est, adhibetur. Quin & Rodericus à Castro de morb. mul. lib. 4. schol. ad cap. 3. post sectionem cæsaream uterum concipere quidem posse concedit, parere autem nequaquam, ob reliquam à sectione cicatricem; (quamvis tamen quædam non solum concepisse, sed & peperisse ferantur.) Hinc videmus illas quæ semel cæsæ fuere, non posse parere nisi rursus cædantur, quod exempla atque observationes variæ doctorum virorum satis probant.

D

SITUS

II. SITUS UTERI MUTATUS altera causa est. cum quando in naturali etiam est situ uterus, partus nonnunquam laboriosi eveniant; quid fieri si locum suum mutaverit, atque a musculis abdominis & partibus respirationis adjuvari non possit. Hinc videmus saepissime mulieres quae hermianâ uterinâ laborant vel cum illâ aput Sennortum institut. lib. 2. part. 1. cap. 9. & praxeos lib. 4. part. 1. sect. 2. cap. 16. cuius etiam mentionem facit Doringius in epistola ad Hildanum de hernianâ uterinâ bujus observationum centur: 3. subjuncta, ubi & simile aliquod memorabile exemplum ex Sam. Meigerii nucl. bistor. refertur: parere non posse, vel si pariant, summâ tamen cum difficultate eniti, vel abortire. Vid. Harveus exercit. de paru.

III. VITIA MUSCULORUM ABDOMINIS tertiam classem constituunt. Quantum quippe abdominis musculi ad partum praestent, medicis, ut & mulierculis etiam cognitum est; quapropter parturientium abdomen cingulo quopiam ex corio vel humano, vel etiam cervino constringunt, quo melius abdominis musculi officio suo fungi queant. Notunt & hoc autore Magnifico Dn. D. Rofinco dissertat. anatom. methodo synth. lib. 3. cap. 35. p. 584. rusticæ in Gallia Narbonensi mulieres, quæ parturientes, partum, fasciis cruciformi modo ventri injectis & constrictis allevare solent. Quod his muscularum officiis destitueretur difficulte semper parturiebat mulier, accepto in infimo ventre vulnere, musculis unius lateris ad peritonæum lœsis. Quin etiam hanc causam esse, cur à partu difficiili mulieres rursus parere nequeant existimat Hildanus.

IV. VITIA PULMONUM, pectoris, thoracis, aliarumque partium respirationi dicatarum quartum constituunt ordinem; quippe cum in continendo spiritu, partus vel facilitas vel etiam difficultas consistat, teste Aristotele, mirum non est, quod lœsis instrumentis continendi atque emitendi spiritus, etiam expulsio fœtus lœdatur. Sanè quantum partium respirationi dicatarum in expellendo fœtu atque secundinis adjumentum sit, in sternutatione quam maxime appetet;

paret; tunc enim tanto cum impetu expellitur quod retentum erat, ut caput infantis post vitiosum atque difficultem partum in utero relictum, excitataque sternutatione ejectum, muliere humi super pulvinaria jacente ad octodecim pedes sphaeræ instar ligneæ se rotasse viderit *Henricus ab Heer obs. 14. dan. obs. 14. p. 138.*

V. IMBECILLITAS PARTURIENTIS quacunque de causâ, sive à morbo acuto, sive ab evacuatione nimia, sive aliâ quâpiam re vires dejicere valente. Parturiente quippe imbecilla & fœtus særissimè non rectè valet, & si maximè valeret, tamen cum virtute propriâ ipsi enitendum sit, fieri non potest, quin partus diutius protrahatur, difficiliorque evadat. Hinc *Hippocrates 5. apb. 55. ὁκόσαγέν γαστὶ ἔχεσαγ τοιο* σπρετῶν λαμβάνονται, οὐδὲ ισψυχῶς ιχναίνονται ἀνευ φρεσοῦ Φανερῆς, τίκτυσον χαλεπῶς, οὐδὲ ἀπικυνδύνως. Quaecunque utero gerentes febribus decinentur & vehementer citim manifestam causam extenuantur, difficulter & cum periculo pariunt.

CAPUT VII.

Differentias proponit.

DIFFERENTIÆ desumuntur vel à formâ, vel à materiâ vel à subiecto.

Ratione FORMÆ, alius partus difficilis est *Naturalis* cum fœtus situm atque conformatioñem naturalem obtinet, & tantummodo vel ratione magnitudinis, vel alterius cuiusdam accidentisculpa difficilis evadit; vel *Prætermaturalis*, ubi vel situs, vel conformatio præternaturales existunt; quippe si aliter quam naturali modo fœtus exeat, partus necessario vitiosus est, & præter naturam teste *Galen 14. de usu part. cap. 17-*

NATURALIS autem fœtus ex utero exitus est, si is capite prius prodit; hic enim partus ut frequentissimus, ita etiam tutissimus existit. Reliquerū figuræ omnes, quæ ad dua genera referuntur ab *Hippocrate Agripparum & Transversorum*

D 2

vicio-

vitiosæ, & præternaturales existunt. Quot verò horum species existant ex Eustachio Radio, & Jacobo Ruffo lib. 4, Obst. notavit Primerofius loc.cit. Confer Scottiumpbys. curios. lib.3. cap. 31.

MATERIÆ seu FOETUS ratione, alius est mortui, ali-
us viventis: alius robusti & valentis, alius debilis atque imbecilli:
alius magni, alius parvi: alius unius, alius plurium: alius rectè
conformati, alius monstrosi.

SUBJECTI vel mulieris ratione alius est ab imbecillitate
matris, alius à viarum angustia alius ab earundem mala conforma-
tione.

TEMPORIS & DURATIONIS ratione, alius brevis est
alius diutinus: alius velox alius tardus.

CAPUT VIII.

Signa, diagnostica exhibet.

Signa, quæ partum difficilem imminere indicant, ex
causarum in præcedentibus enarratarum præsentia
colliguntur. Ex hisce enim causis quædam si adsint,
ne difficulter pariat mulier timendum est.

Si etiam ante difficulter parere solita sit mulier, ne & jam
difficulter pariat periculum est.

Muliere autem jam parturire incipiente, ipsa an facile,
an verò difficulter pariat sentit; & an foetus brevi, an verò
longo tempore edatur, per se patet.

Quibus alvum tormina vehementer exercent, ocyssi-
mè pariunt, quæ lumbos dolent vix pariunt, quæ imum ven-
trem expeditius. Aristot. 3. hist. animal. cap. 9.

Si dolores languidi ex intervallis longioribus recur-
rant, laboriosum partum demonstrant.

Causæ partus difficilis etiam suis signis cognoscuntur
Situm quippe infantis, ut & ejus magnitudinem, numerum, con-
formationem manu in vulvam immissa explorat obstetrix; ea-
demque de viarum angustia judicium ferre potest.

Si

Si infans rectum exitum querat, & mater officium suum faciat nihilominus verò infans per illas angustias evadere non possit, sed in ipso orificio uteri subsistat, & ingens distensio circa orificium uteri percipiatur, infantem, aut ejus caput nimis magnum esse argumento est.

Fœtus debilitatem indicant tum antecedentia. Si mater diu & grotavit, longoque alvi profluvio, & aliqua insigni vacuatione laboravit, ut si menses sèpius fluxerint, si venae & a fuerit, *Hippocrates* 5. *aphor.* 30. 34. 60. si ex mammis lac profluxerit *aph.* 52. si mammæ extenuatae sint *aph.* 53. tum præsentia cum languidius & tardius se movere incipiat, & similia.

Fœtum mortuum tum aliis signis deprendimus, tum præcipue juxta Hippocratem lib. de superfœt. pag. m. 261. Si jubetur mulier τότε μὴ όπις δέξια κεῖθαι, τότε ἔως αριστερὰ μεταβάλλειν modò in dextrum latus jacere, modò in sinistrum converti. μεταπίπτει γάρ ἐν τῇ μήτρῃ τὸ παιδίον, οὐ ποτέ φωτιάν ἡ γύνη, ὥσπερ λίθος, η διλλότι. dilabitur enim fœtus in utero, quo cunctus se vertat mulier, ut saxum, aut aliud quid. Insuper mulier ἡ τρέφουσα ἐχει, peccatum frigidum habet, & totus venter una cum reliquo corpore collabitur: cervix uteri frigida est, mammæ extenuantur, & symptomata omnia ingravescent, anhelitus fœtet, adfunt rigores, & convulsiones Epilepticis fere similes &c. Vid. *Primerosius* l. c. p. 306.

Hicce tamen signis non sine cautione fidendum est; quippe fœtum maturum, aliquando per diem unum aut alterum in utero materno ita quiescere, ut ipsum extinctum cuncti existiment, notavit *Hildanus in responsis ad Doringium de bernia uterin.* quin & alia signa memorata occurrente, nihilominus vivente, imbecille tamen fœtu.

Arte itaque magni viri vitalitatem fœtus explorare conati fuerunt. *Hildanus loc. cit.* aliquid de confectione Alkermes exhibebat, indeque sèpissimè si infans in vivis erat motum quempiam deprehendere solebat. *Jo. Dominic. Sala Doctor Patavinus* manu aquâ frigidâ madidâ ventrique impositâ fœtum vivum deprehendebat, ob motum, quo noxiū sibi ex-

imposita manu frigus evitare conabatur, teste Bartholino cent. 3. obs. 78. ubi aliud etiam experimentum proponit: nempe sumit rosam nobilem, vel aliam monetam auream, illamque ignitam in vino lymphato extinguit, quo hausto grida manus supra ventrem posita sentiet fœtum moveri si in vivis est. Tuto tamen his & similibus non fidendum videtur.

SECUNDINAS duriores, densioresque cognoscimus, si perseverantibus partus doloribus, nihilominus tamen aqua non effluat; teneriores vero, si eadem ante tempus profundatur.

CAPUT IX.

Prognosin proponit.

Si igna prognostica circa SALUTEM & MORTEM versantia, ratione GENERIS ab essentialiter inharentibus, specie scilicet, & affectus vehementiā pertinentur.

Affectus hic terroris plenus est, metumque affert sinistri judicii & mortis. Magnus est *Δρ. μέγεθος τῆς Δρ. θεωρίας per se ratione essentia*. Etenim si in naturali partu & facili dolores tanti sunt, ut quemadmodum *Medea*, aput *Euripedem* inquit præstet decies in acie pugnare, quam semel parere; quid in difficulti, & præternaturali fiet. Hic sanè tum mater, tum fœtus in gravissimo vitæ periculo versabitur.

Magnus etiam est affectus, ob πεπονιτός της cum partibus principibus, corde nempe & cerebro consensum, unde & hæc saepius in difficulti partu afficiuntur.

Magnus etiam est ob vehementiam symptomatum, à quibus & ipsius augetur periculum. Dolor gravissimus, lithymia, syncope, febris acuta gravissimam portendunt noctam.

Si tamen partus difficilis sit, & nihilominus dolores evanescant, funestum est. *Primerosius loc. cit.* facultatem namque animalem summè lassam indicat.

SUBJE-

SUBJECTI ratione hic periculosissimus est, quem os-
fium sub pube angustia vel mala conformatio causat; fœtus
quippe in summo periculo est; & nisi mature per chirurgi ma-
num eximatur, etiam mater periclitatur. Minus periculo-
sus est, qui ob expultricis imbecillitatem accidit: uterque e-
nim tum temporis servari potest. Summa tamen etiam utri-
usque imbecillitas malum præfigire jubet; unde *Avicenna*
vix fieri posse existimat ut mater & fœtus servetur, si mulier
quatuor dies in partu laboret.

OBJECTI ratione Monstrosus partus periculosus ha-
betur, non tamen absolutè lethalis; observavit *Magnif. Dn.*
Præses gemellas fœmellas pectoribus junctas usque ad umbi-
licum duobus capitibus quatuor brachiis, quatuor pedibus
felici successu in lucem exclusas. Similia notavit *Fortunius*
Liettus lib. de Monst. Præternaturalis partus periculosus est o-
mnis; minus tamen periculi est ab Agrippis: horum enim
partus ad naturalem proximè accedit, in eoque & mater &
fœtus servari queunt. *Plinius lib. 3. cap. 18.* idipsum pro malo
omine habet, non solum quoad animum, verùm etiam quo-
ad corpus: quod probat duobus exemplis, altero Agrippæ,
qui perpetuo valetudinarius fuit, altero vero Claudii Nero-
nis qui & ipse pedibus exivit, & pernicies totius orbis fuit.

A magnitudine fœtūs, nisi ea vel planè præternatalis
existat minus periculi est; ut & à secundinarum duritie. Ha-
rum tamen tenuitas nimia malum ominatur. Hinc Hippocra-
tes in Coacis p. m. 202. inquit: ἐν γυναικείοισι τῷ περὶ τῶν τόκων
ἰόνται υδατώδεα, κακόν. In muliebribus purgamentis, quæ ante
tempus aquosa prodeant, malum denunciant. Hanc sententi-
am repetit lib. de superfæt. p. m. 261. Malè etiam ominantur par-
turientibus mulierculæ si ante fœtum secundinæ prodeunt.
Hoc periculosum etiam judicavit Hippocrates l. c. pag. m. 260.
ἢν τινὶ ἀν ἐκδύη τὸ χώριον τὸ παιδίον τὴν μήτερον, πείνει ἐξωδέ-
χεθαι χωρέειν τὸ παιδίον δυστομέει. Ti cui fœtūs in utero involu-
cruum exierit prius, quam fœtus prodeat, ea difficilem habet partum.

Mortuus fœtus nisi chirurgi manu mature eximatur,
matri vitæ periculum minatur; putrescens quippe uterum in-
fice:

ficere potest, in coque abscessus atque rupturas, ancipitis sanè eventus, excitare. Hinc infantum ossa per os rejecta fuisse expertum est, nonnunquam per umbilicum transiisse. interdum ilia perforasse, aliquando etiam per annum excreta fuisse: quale exemplum refert *Tulpius*. Vid. etiam *Thomas Bartholinus de insolitis part. humani viis, cap. 9. seq.*

Nonnunquam & fœtus mortuus non putrefecit, sed in utero incorruptus remanens tandem in lapidem vertitur: quam le historiam elegantem admodum & raram descripsit *Joann.*

Albosius Medicus Senensis in historia embryonis petrefacti. Reperiatur eadem historia apud *Schenckium, Horatium Augeninm, Paracelsum, Licerum, Loisam de Burgos, Bartholinum* aliosque. Suis etiam ipsam historiis inferuit *Thuanus lib. 17*. Quin & fœtum Mufipontanum jam lapidescere incepisse, in historia & resolutione hujus casus tradit *Laurentius Straussius*. Et quid hoc mirum est, cum etiam ipse uterus lapideam aliquando duritiem acquisivisse visus sit.

Gravissima autem licet sint fœtum mortuum atque retentum in sequentia symptomata, tamen interdum quamvis rebus omnibus jam desperatis foeminas evasisse cognitum est. Mulierem quandam novi, inquit *Primerosius l. c. p. m. 307.* quæ post partum unius fœtus, per duos menses integros, gravissimis confictata symptomatibus, ut nulla spes vitæ amplius adesset, exclusit alterius fœtus putridum cadaver, in saniem tetram & virulentam conversum. Perire quoque intus conceptum & in putrilaginem versus, sensim indies tanquam fluores albos emanare nonnunquam observavit *Harracus exercit. de partu*. Quin & fœtum mortuum ante partum putrescere, & ad ossa usque matre superstite absumi posse, vacca cuiusdam historiâ probare conatur *Platerus obs. lib. 1. p. m. 230.* q. 10 etiam referri posset historia de vituli sceleto apud *Bartholinum cent. 2. obs. 2.*

Secundinas post partum retentas, naturæ molestas esse extra controversiam est, ὅταν τὸ ὄγκον μηδὲν αὐλικόν μετὰ τὸν οὐνον, inquit Hipp. 1. de morbis mul. p. 608. τῆς νεανίου γαστρός, γίνονται πόνοι εὐνεύωσι. οὐδὲ πίγεα, οὐδὲ πυρητοι. Si secundina statim

tim à partu nō discesserint, imi ventris dolores in lateris in anitate sub-
oriuntur, & rigores & febres, inquit. Quin & Jason. Praten-
sis lib. de par. & part. c. 5. certam mortem adducere, ait, si à ni-
xu parturientis confessim delapsa non sit secundina. Et sanè
hæcce retenta fatalis fuit nobili cuidam matronæ apud Hilda-
num in resp[on]s ad Doringium de hern. uterin. cent. 3. obs. subjuncta. &
nobili Gallæ apud Platerum obs lib. 1 p. m. 231. ut & mulieri Hafni-
ensi apud Bartholinum cent. 5. obs. 39. cum gravissima inducat
symptomata, ut febrem continuam, spasmus, syncopen &c.
lethalē tamen idipsum simpliciter, velut nonnulli faciunt, præ-
sertim imperitæ obstetrices, pronunciari nequit.

A Secundinis durioribus parum periculi est; quippe his
incisis difficultas omnis evanescit.

CAUSÆ quò potentiores, eò malum est funestius. Gra-
vius faciunt periculum causæ interne, quam externæ. A so-
lutâ unitate, vulnere nempe aut ulcere uteri muscularumque
abdominis, partus difficilis & periculosus existit. Vid. Hildanus
in resp. ad Doringium de hern. uterin. Si scirrus causa existit, nun-
quam, si tumor & inflammatio, raro uterque evadit.

LONGITUDINEM & BREVITATEM quod concer-
nit, inter acutos quodammodo referri meretur affectus, ra-
tione nempe terminationis. Raro ultra quintum vel sextum
diem se extendit, quin utrique lethalis existat. Qui à secun-
dinis durioribus fit partus difficilis, brevissimus est, teste Har-
veo.

Terminatur hic affectus vel ad SALUTEM, vel ad MOR-
TEM. Utrumque fit vel immediatè vel mediatè.

Terminatio ad salutem simpliciter fit vel ex parte naturæ,
vel ex parte artis.

Ex parte NATURÆ salutaris evadit, si vel matris robur
tantum est, ut imbecillum etiam aut mortuum fœtum expel-
lere valeat, vel fœtus robustus deficienti matri subveniat. Sa-
nè accidit interdum, ut, quemadmodum ab Antonio Eberhardi
lib. de hom. exortu p. 268. observatum est, parturientes viribus
adhuc constantibus parere nequeant, debilitatæ verò, & ad

extremum deductæ feliciter absque ullius operæ pariant, quippe dum quiescit mater, recolligente se fœtu, & ad novos labores vires aliquas recuperante.

Ex parte A R T I S ad salutem terminari partum difficilem experientia docet; hæc quippe chorii densitatem solidiorem incisione corrigit, locellorum siccitatem nimiam humectantibus & emollientibus emendat, matrem in frustraneo conatu roborat, fœtus litum vitiosum ad naturalem reducit, ipsumque interdum vel vivum vel mortuum, vel manuum solum vel uncorum, vel etiam cultri ministerio extrahit.

SECUNDARIO ad salutem terminarur, naturâ pro individui conservatione sollicitâ, id quod noxium esse posset, ita disponente, ut quam commodissime evacuari queat, quin & vias per quas id commodissime fieri queat monstrante.

Ad MORTEM terminatur, viâ in contrarium versâ gravissimorum symptomatum supervenientium cohorte, morbo propriâ essentiâ magno in subiecto debili & infirmo hærente. Hinc fit, ut repente paucorum dierum spatio deliriis, febribus, convulsionibus, aliisque symptomatibus correptæ intereant patientes.

Si extremitates corporis frigidæ sint, pulsus nullus percipi possit, & sudor frigidus adsit, mortem præsentem pronunciat *Hildanus*.

Affectus soporosi, convulsionesque periculum summum adesse demonstrant.

Ut sternutatio bonum, teste *Hippocrate* s. apb. 35. sic oscitatio malum signum est, teste *Plinio* lib. 7. cap. 7.

Lento nonnunquam gradu vel salus, vel mors sequitur, periculosis nempe affectibus difficilem partum insequētibus; quippe apud *Platerum*, in partu violento cuidam mulieri uteri & vesicæ cervix adeò læsa sunt, ut excrementa confusa steroris & onæ invicem commiserentur, obstetrixque intromissum digitum in podicem eundem per pudendum exsereret obs. l. 2. p. m. 480. Apud *Henricum ab Heer* obs. 14. cuidam primiparæ ex partu difficulti vesica dilacerabatur, ut ne ad momentum:

mentum quidem urinam continere valeret. Inde excoriata primùm cutis labiorum pudédi, mox tot ibi verrucæ sed molles natæ, ut vix ullius manuum volæ illas capere potuerint, utraque nate ad os ferè eodem lotio exesā. Eādem urinæ ex partu difficulti incontinentiâ laborabat matrona Friburgensis, apud *Hildanum* cent. 3. obs. 69. Vedit *Tulpius* lib. 4. obs. cap. 38. matronam locupletem ex partu difficulti gangrænam partium naturalium fatalem incurrisse. *Idem* saepius intestinum rectum dilaceratum vidit; aliis deformem inductam claudicationem, ob solutam vel ossium pubis inter se, vel illius cum sacro commissuram cap. 40. Similiter *Albertus Magnus de secr. mulier.* nonnunquam adeò laboriosum esse partum scribit, ut frangantur omnia ossa, fiatque continua scissura ab ano usque ad uterum. Notavit *Avenzoar*, nonnunquam ob difficultatem partus dilatari mulieribus pupillas, & offendit visum. Quin & compertum est mulieribus in partu laborantibus ruptas fuisse venas pectoris, hepatis itidem ac matricis. In muliere ex partu difficulti mortuâ ventris vacuum sanguine seroso repletum deprehendebatur; venæ quippe nonnullæ in ipso parenchymate hepatis, & circa os sacrum ruptæ fuerant, unde profusionem sanguinis & mortem secutam esse nullum dubium est, teste *Hildano* cent. 3. obs. 57. Apud *Helmontium* mulier quædam in partu difficulti pleuram dilaceravit, *cathar. deliramp. m. 356. lit. T.* Taceo, quoties ex partu difficulti sputum sanguinis, phthisis, peripneumonia &c. proveniant: quin & quoties peritonæum dilaceratum fuerit, unde herniæ periculosa; qui sanè casus omnes fat calamitosi existunt.

CAPUT X *De Indicationibus agit.*

De Rælibatis nunc hisce ad curationem accedimus: hæc vero nititur Indicationibus, quæ desumuntur I. à rebus præternaturam, ut sunt morbus, causa morbi & symptoma II. à rebus secundum natum, ut sunt VIRIUM robur & præstantia.

A MORBO jam factō quæ desumitur, CURATORIA appellatur. Hæc jubet ut partus, quantum fieri potest, acceleretur, præsertim si jam diem unum vel alterum in partu laboraverit mulier.

Acceleratio autem partūs duo præprimis sub se comprehendit: I. facultatis expultricis irritationem, II. viarum, ut commodiùs dilatari queant, dispositionem.

Particulares ejus scopi ex conditione differentiarum in antecedentib[us] jam enarratarum nascuntur.

Si igitur à vitioso SITU sit partus difficilis, ille corrigendus, si à SECUNDINARUM DENSITATE, illa vel emollientibus emendanda, vel membranæ incidendæ sunt; si TUMOR vel inflammatio adsint, tollenda: si ossium nimia sit ANGUSTIA, vel etiam si uteri CONTINUITAS LÆSA, sectione cæsareâ exsecandus; si MORTUUS FOETUS sit, decente modo extrahendus est.

A CAUSA EFFICIENTE, remotâ tamen, PRÆSERVATORIA descendit; hæc morbo juncta mixtam indicationem facit. Interna & materialis quantitatis ratione, diminutionem, qualitatis alterationem, motūs interceptionem, & si crassa atque viscida sit, attenuationem & deterionem indicat; cæteræ causæ vel ablationem, vel saltem mitigationem indicant.

DOLOR & alia mali moris symptomata, dum vires prosternunt & urgent, maximam simul indicationis PRÆSERVATORIÆ partem ad se rapiunt, teste Galeno 12. meth. med. cap. 5. Quandoque curatoriam prorius exposunt; unde & nonnullis peculiarem indicationem constituere creduntur.

A VIRTUTE corpus nostrum gubernante Gal. 9. meth. med. cap. 13. vitalis dicitur indicatio, à duabus prædictis satis distincta; quippe quæ non sui per contraria ablationem, sed per similia conservationem indicat 11. meth. med. cap. 3. quamvis Hofmannus illam à curatoriâ non distinctam esse afferat. Hæc verò respicit non tam partem affectam, quam totum corpus.

pus. Debilior sa&a non tam conservationem, quam autionem urget. Utique impetratur per roborantia medicamenta, & accuratam dietam.

CAPUT XI

Præsidia indicationis præservatoria& chirurgica, tempore gestationis, proponit.

Preservationem haut immerito hoc loco curationi præmittimus, ordine etenim hâc prior est; & si officium suum facit, altera supervacanea existit.

Quo verò Lucinam magis faventem habeamus, Aesculapii sacraria adibimus, & ex tribus consuetis medicorum fontibus quid faciendum sit, videbimus.

CHIRURGICO ex fonte sanguine si litetur, magis propria evadit Dea, censente ita magno Aesculapii antistite *Coonstro i. de morb. mul. p. m. 623.* ἦν οὐκέται πολὺν χρόνον ἐπέχηται, καὶ μὴ δύνηται τοκεῖν, ἀλλ' ὡδίνη πλείστη ημέρας, τάμνειν χεῖτας εἰν τοῖσι σφυροῖσι φλέβας, καὶ αἱ φερέειν τὸ αἷμα τῷ, τεθεῖν δύναμιν ὅρῶν. Si prægnans diutius immoretur, & parere non posset, sed pluribus diebus partus doloribus discrucietur, venas in malleolis secare oportet, & virium ratione habita sanguinem detrahere.

Quamvis autem hoc ipsum ab Hippocrate ad curationem tantummodo pertinens proponi videatur, tamen & forsitan ad præservationem faciet, si insignis adsit plethora. Venæ quippe plurimo sanguine distentæ vias interiores angustant. Hinc sit, ut in nephriticis doloribus similis phlebotomia sæpe miranda præstet, & calculorum tum in renibus tum in ureteribus exclusionem facilitet.

Poslunt etiam aperiri superiores, mediis mensibus. Intermisso causa abortūs.

Spernit autem Diva hoc sacrificium, si mulier sit vén, καὶ αἱματοῦσσι, καὶ πολύαιμῳ non existat, teste eodem loco citato.

CUCURBITULÆ ut semper, ita & hīc phlebotomiæ vicariæ esse possunt, nt & **SACRIFICATIO MALLEOLI** Ægyptiis usitata, de quā *Proß. Alpinus de med. Egypt. lib. 2. c. 15.*

CAPUT XII

*De prædiis indicationis præservatoriaæ, ex
fonte pharmaceutico, tempore gestatio-
nis, & primò de lenientibus agit.*

PHARMACIA generosissima exhibet remedia, quorum beneficio Lucina propitia magis evadit, Nixique Dei faciliores existunt. Hæc enim non modò angustos meatus dilatare, sed & conjunctas causas tollere, vel saltem mitigare, ut & partum promovere valent.

Priores scopos feliciter satis attingent LENIENTIA, ἐκκωτερία, quæ primas vias evacuant, sine insigni tamen etiam agitatione humorum. Hæc non modò istam difficultatem, quæ ab intestino recto, stercore distento, est tollent, sed & vias fœtui transeundas lubricabunt, ut ita fœtus minori cum conamine elabi queat.

Leniter etiam purgantia, quæ secundas vias attingere dicuntur, haut sine fructu in usum trahentur.

MANNA hoc in casu benedictum est medicamentum; hæc quippe ut purgans benignissimum & mitissimum, puerulis, gravidis, debilibusque personis tutissima est, teste Sebizio *ß. med. pr. p. 1. f. 1. cap. 4.*

CASSIA adeò leniter & clementer vacuat, ut vis illius primas vias minimè transcendat; ideoque & hinc merito commendata esse debet.

OLEUM AMYGDALARUM DULCIUM merito etiam commendari meretur, prodest non solum laxando, verum etiam humectando, & lubricando.

Fœmina Bremensis cum bis grava semper aliquot ante partum dies alvo suppressâ laborasset, & hinc aliquanto difficilius peperisset, tertium grava, cum in tertium diem alvus suppressa persisteret, exhibito alterius alicujus fœminæ consilio 3j. hujus olei, non modò post aliquot horas alvum depositus, sed & eadem die facilime peperit.

SENA

SENA benignum satis est medicamentum, & curativa-
ximo fructu adhiberi poterit ad 3ij. vel etiam ultra in decocto
prunorum vel passularum. *Fernelius* quidem torsiones ven-
tris illam excitare tradit; quod tamen in *coluteam vesicariam*
potius quadrare videtur.

I R I S quoque FLORENTINA & POLYPODIUM
quercinum adhiberi queunt. In officinis prostant sirup. rosar.
& violar. solutivus, sirup. de manna, de polypodio, de flor. persico-
rum, mel violatum, rosatum: eleular. de prunis solutivum, è suc.
rosarum, diacydoniatum laxativ. &c.

arum, diacydoniatum laxum.	
sir. ros. solutiv.	mis. simpl. tb. camp. 3ß.
de mannâ ā. 3j.	M. F. Haustus. In fistili.
decoct. prun. 3ij.	S. Tränklein.
PL. rad. polypod.	jen. alex. f. f. 3ß.
glycyrrhicæ.	sem. fænic.
scorz. ā. 3ß.	anis. ā. 3ß.
fol. epibym. mj.	coq. in fer capr. f. q.
fl. acac.	PL. colatur. 3vj.
viol.	adde
borage. ā. pij.	sir. de polypod.
spic. pj.	rhabarb. ā. 3j.
caryophyl. p. iij.	Misce pro ij. dosibus.

CLYSTERES non sine fructu adhibebuntur. Quamvis
enim sint, qui illorum hoc tempore usum refugiant, quod di-
stendendo intestinum, uteri cervicem comprimant, & sic viam
fœtui angustiorem faciant, cum tamen clysteres mox reddan-
tur, hicce timor vanus erit; interim tamen plutimum pro-
desse possunt. Utile erit, si salubre *Russi Ephesii lib. de*
ren. aff. t. 7. consilium: οὐλῆς Θεοῦ ἐνέναμ μὴ πολὺ, ὡς μη, πέρι τὰς νέ-
Φεγγας, καὶ οὐληώμαστα τὰς ἐνπεργας, huic casu applicaverimus.

BZ.	oo	lit. alb. chamæmel. lini ā. ſij. amygd. d. ſiſ.	lact. rec. nondum deflo- nati 3vij. mellis. butyr. benē ſalit. ā ſiſ.
-----	----	--	--

Calefiant super igne, postexcipientur vesicâ bubulâ, & applicentur.

BZ.	fol. malv.	prun. no. X.
	alb.	Cog. in f. q. □. f.
	chamæmeli	Colat. BZ. 3X.
	chæref. rom. ā. mj.	adde. sir. de polyp. 3j.
	fl. ros.	○. lin.
	violar.	amygd. d. ā 3iſſ
	sambuc. ā. pj.	comm. 3iſſ.
	rad. alb.	F. l. a. Clyster.
	polypod. ā. 3iſſ.	

CAPUT XIII

Matrem & fætum roborantia, gestationis tempore, enarrat.

 Uo propitior sit Lucina illa, quæ matris æquè atque fœtūs vires confortant, prætermittenda non sunt. Hæc autem illa sunt, quæ spirituosam, vires confortandi, corque & cerebrum reficiendi facultatem habent. Horum materia satis nota est.

BZ.	nas. ebor.	croci orient. ā. 3j.
	magist. corall. ā. 3j.	succini alb. 3B.
	perlar. 3B.	elæofaccar. cinam. 3iſſ.
	C. alcis	M. F. Pulvis.
BZ.	conserv. rosar.	jugland. condit. ā.
	violar.	3ij.
	salv. ā. 3j.	corall. præp. 3j.
	cort. citr. cond.	perlar. præp. 3j.
	aumant. cond.	cum sirup. violarumq. f. f.l. a.
	pulp. dactylor. ā. 3B.	Elecluarium.
	nuc. Ind. cond.	D. S. Stärckflatwerge.
BZ.	aq. q. cord.	confect. alckerm. ā. 3j.
	meliss.	balsam. embryonis reformati 3v.
	anthorus ā. 3iſſ.	essent. croc. or. 3j.
	cons. rosar.	~. ⊕. q. f. ad g. f.
	borag. ā. 3B.	D. S. Stärckfränklein.
	~ cinnamom.	CAP.

CAPUT XIII.

*De externis, gestationis tempore, matrem
atque fœtum confortantibus
agit.*

EXTERIUS primis & mediis, imò etiam parte ul-
timorum mensium, sollicitus esse debet medicus,
imprimis qui facilitatem ad abortum animadvertisit,
ut vis recenterix uteri roboretur. Illinatur umbilicalis regio
unguento pomato, in aqua roscarum loto, aut oleis lilio-
rum alborum :
Et myrtillorum mistis, vel unguento comitisse.

Rx. *massæ empl. contrà ruptum, cerati santalini* à. 3ij.
ol. myrtillorum ceræ flavæ à. 3ij.

Celsi fiant, & fundantur in vase testaceo, benè movendo.

Cum modicè refrixerint, adde

<i>pulv. mastickis</i>	<i>sang. draconis cribrati</i>
<i>boli armenii</i>	<i>md. bistortæ</i> à. 3ij.
<i>corall. pulv.</i>	<i>succini flavi</i> à. 3ij.
<i>nucis moscat.</i>	<i>caryophyll.</i> à. 3ij.

M. & incorporentur. Malaxentur cum ol. cydoniorum F.
magdal. reponantur ad usum. Extendatur super linteum,
cum alutæ odorem non omnes ferant, & in formâ emplastrî
umbilici & renum regioni imponatur.

Ad fœtum & matrem confortandam proderunt exteriori-
us aspersiones cum vino Malvatico, aquis & spiritibus con-
fortantibus aq. carfunc. aurea, placentæ Noribergenses, in-
unctiones balsamorum apoplecticorum ; sacculi ex herbis at-
que floribus cordialibus spirituosis.

Rx. *herb. meliss.* *prim. vieris.*
puleg. *lavendul.* à. mj.
majoran. à. Mf. *cinnamom.*
capitum stœch. arab. n. vi. *eroc.* 3j.
flor. roscar. *santal. flav. ras.* à. 3ij.

Excipiantur syndone rubro, fiatque sacculus in formâ
cordis. F

Dua-

Duarum autem trium septimanarum intervallo, cum abeat
gravida à termino gestationis, alii scopi imperant sollicitudi-
nem, præcipue in adultioribus, meditandi de iis, quæ vias e-
molliendi atque laxandi facultatem habent. Talia sunt
BALNEA atque **CATAPLASMATA** ex plantis & spe-
ciebus emollientibus, inunctiones itidem cum oleis la-
xantibus: exempli gratia, oleo lini, amygdalarum dulcium,
liliorum alborum, chamæmel. &c. itidem cataplasmata emol-
lientia.

EZ. fol. branc. urfin.

becab. ā. mij.

malv.

pulegii.

alb.

artemis. ā. mj.

merc. ā. miß.

matricar.

chamæmel.

fl. chamæmel. ā. mß.

parietar.

Dentur in chartâ.

Fiat inde balneum, in quo gravida sedeat ad umbilicum
usque, per semihoram.

EZ. fol. malv.

malv. ā. 3j.

bismalv.

arist. rot.

alb.

longæ

mercur.

diptam. vulg. ā. 3iß

puleg.

sem. lini

matricar. ā. mß.

fæni gr. ā. 3j.

fl. chamæmel.

lil. alb.

sambuc. ā. ms.

lini

rad. lil. alb.

chamæmel. ā. qf.

F. l. a. cataplasma partibus abdominis infra umbili-
cum applicandum.

Duabus septimanis ante partum hæc imperari queunt,
singulâ binis vicibus, tum ad robur, tum emolitionem car-
tilaginis.

CAPUT XV.

Dietam exponit.

DIÆ-

DIETÆ regulis ante partum se subjicere debet, quæcunque Lucinæ opem expectare gestit. Consistit autem hæc in legitimo rerum non naturalium usu; estque triplex.

VITALIS aërem & affectus animi moderatur. AER non sit frigidus sed temperatus, ab alienis qualitatibus omnibus immunis.

AFFECTUS omnes procul sunt abigendi: detinenda mulier blandis obstetricis & adstantium sermonibus; iisque animus confirmandus est.

NATURALIS cibos prohibet mali succi qui sunt, & difficilis coctionis tum etiam astringentes. Commendat autem emollientes, ut carnes caponum & gallinarum pinguium, ut & animalium castrorum, oleum, butyrum, pastulæ caricae. Profunt herbæ emollientes; malva, lapathum, beta: ut & illa quæ boni sunt nutrimenti, & facile concoquuntur; ova sorbilia, carnes perdicum, phasianorum, pullorum gallinaeorum &c. Lupi caro ad facilitandum partum facere dicuntur.

POTUS sit VINUM odoratum, Rhenanum, vel Francicum; Malvatici, vel Petri Simeonis, interdum reficiatur haustu. Cerevisia itidem ex aquis Æ volatili abundantibus excocta: hæc enim præter vim humectandi etiam obstructions referat, & meatus aperit. Tales sunt cerevisæ Naumburgensis, Garlebiensis, Servestana, Mindensis, Wettinensis, Hamelensis &c.

ANIMALIS evacuationes per alvum atque urinam non suppressa esse suadet. ALVUS suppressa laxetur leniente per os exhibito. *Ægineta lib. 3. cap. 76.* rectè jubet τὸ σκύθαλον κατεχόμενον ἐκβάλλειν Διὰ μαλαιοῦ κλύσματος, stercus ejicere molli enemate. Proritari etiam poterit glande. URINA, ajunt nonnulli, proritetur sacculo ex parietariâ umbilico apposito. Injectio catheteris à nonnullis commendata vix locum habet.

Ἄν δὲ πλησιάζουσαι τῷ τῶν τόκων τοῖς αὐδέργοις, Γαύπον, inquit Arist. 7. hist. anim. cap. 4. οὔτε γάρ. Consentient Rhazes 9. contin. aliique plures. Verum quid inde commodi exspectari queat, non liquet.

In MOTU & QUIETE modus omnino servandus, ut & in SOMNO atque vigiliis.

CAPUT XV.

De Obstetricie, quæ & qualis esse, quæ corporis dona debeat habere.

MAgnum in obstetricie eligendâ delectus haberri debet. Itaque & hic non alienum quid ab instituto nostro facturi sumus, si conditiones observandas recentuerimus.

Multa numero licet, ad tria summa genera tamen revocari possunt. 1. ad qualitates corporis, 2. ad qualitates animi, 3. ad modum experientiae & artis.

1. **QUALITATES** corporis, quas in obstetricie requirit *Gordonius p. VII. cap. 7.* haec sunt;

1. **MANUS** ejus sint **P A R V Æ**, quæ tamen digitos longiores habeant; quo melius illam in uterum parturientis immittere, fœtumque si necessitas urgeat apprehendere queant.

2. Eadem sint **MOLLES**, quibus alii labores callum non obduxerunt.

3. **TOTO CORPORE** sint sanæ, præcipue autem manibus quæ non scabiem, nec ulcera contraxerint; ne scilicet tale quippiam sanis puerarum partibus affricent, vel innocentes fœtus inficiant. *Obstetrix quædam Parisiensis*, parturientibus hinc inde opem ferendo, ulcus quoddam preum, quod ipsa tamen tale esse ignorabat, in manu nacta fuit, eaque manu ulcerosâ varios parturientium uteros palpavit, atque sic plus quam quinquaginta tum puereras, tum nuper natos.

natos infantes hac labe infecit, donec tandem misera ab officio removeretur. Similiter narrat Burgesia sage femme de la Roine lib. observ. obstetriciarum, quandam obstetricem eadem lue infectam infecisse plures quam 35. familias, & dissidia inficiam inter conjuges seminasse; ut infecti viri uxores culparent, & haec suæ integritatis conscientia culpam in maritos conjicerent.

4. Ut sit, oportet, Φιλόπονος laboriosa teste Moschione, quæ ob fugam laboris ea quæ facienda sunt non intermittantur.

CAPUT XVI.

Quæ animi dona in eâ requirantur.

I. **A** NIMUM habeat tranquillum. Sit 1. μή ταχεῖα χώδης non turbulenta, quæ quo sedula videatur, 2. ονομα movenda moveat, & illa quæ movenda sunt relinquat. Imprimis caveat, ne quemvis dolorem pro partus dolore habeat, veluti factum aput Hæfferum, ubi nephritici dolores pro partus laboribus habebantur; sed sollicitè inquirat, an sit, an non; ne nimis properè jubeat eniti futuram puerperam.

2. Μήτε πολυλάλιον non loquax, sit, quæ illa aput puerperas quæ accidunt, in triyiis atque plateis effuciat.

3. Μήτε Φίλοινος nec ebriosa, quæ se multo vino repleat, inde que res vel non videat, vel easdem duplicatas cernat.

4. Μήτε Φιλάργυρος neque avana, quæ lucrum tantummodo non salutem puerarum capter, pauperesque feminas relinquat, & saltem divitibus inservire cupiat. In patria mea, nullo habito personarum respectu cunctis mulieribus parturientibus obstetrics inservire nec à quapiam, etiam si meliorem conditionem naðæ, recedere tenentur. Inde si obstetrix ad inserviendum fœtus domum aliquam ingressa est, dicunt sie ist beschlossen/ sie ist versessen.

5. Sit vero obstetrix σοφὴ, καὶ σωφρῶν, καὶ σωπτῆ, καὶ εὐγνῶ-

ἐγνώμων; ἢ οὐ τῇ ἴδιᾳ Φεούλιδι τοῖς γυναικαῖς κωβερνότες αὐτῷ
Moscione loc. cit.

6. *Arrogans quoque obstetrix esse non debet, sibique*
nimium placere, monente Albucasi, celebri inter Ambos chirurgo,
lib. 2. de aff. mulier. cap. 75. sed quotidie discere à medicis & ve-
tulis mulieribus in hac arte usu, & longâ experientiâ edocetis.
Hunc in finem sive publicè in theatro, sive privatim gravidas
anatomiaæ sors offerret, libenter ad inspectionem admisit, imò
invitavit obstetrices Veslingius epist. ad Volckamer. de obst. officio.
Quin & optat, ut magistratus juberet gravidarum uteros ab
anatomos perito medico præsentibus obstetricibus aperire,
ut praxeos hujus fundamenta ritè ponant: alia quippe occa-
sio ipsas instruendi non est, teste Hildano loc. cit.

Post ignorantiam etiam arrogantiam in Hafniensibus
obstetricibus taxat Bartholinus. Per plusculos annos, inquit
ille, publicè in theatro anatomico utriusque sexus & ætatis se-
ctiones administravi; sed nullam unquam obstetricem curio-
sitas uterum eique annexas partes videndi adduxit, præter u-
nam. Et utinam hocce tum ignorantiaæ tum arrogantiaæ ma-
lum etiam alia loca non pervaderet.

Prudentiæ laudem invenit Burgesia, quæ observ. lib. 1.
cap. 36. inspectionem matricis in gravidis agnoscit, ut discant
obstetrices discernere uterum à secundinâ ne prolapsum ute-
rum cum secundinâ extrahant. Ideo rogat professores medi-
cos, ut ad talem inspectionem admittant & obstetrices.

7. Præ omnibus fidelis sit; nec cum duabus obstetri-
cibus apud Sprengerum in *Mall. malefic. part. 2. q. 1. cap. 13.* par-
tum, inditis clam in eorum capita, velut illæ fecere, grandibus
aciculis, vel alio quovis modo occidant; vel eundem surri-
piant: veluti partum surreptum ab obstetricice suspicabantur
Comitissæ cuidam H. apud *Salmutum cent. 2. obs. 55.* vel letiam
falsum partum puerperis supponant; quod si faciunt, puniun-
tur ex l. 37. ff. tit. 10. de Carbon. edit. sed cum Ægyptiis obste-
tricibus, quæ spredo edicto Tyrannico natis Ebræorum pue-
ris

ris pepererunt *Exod. i. v. 17.* in salutem & puerperæ & fœtus intentæ.

Non autem fidem solummodo, sed & artem in obstetriciis requirit Ulpianus *Ctus l. 25. ff. tit. 4. de ventr. inspic.* quo etiam facit Moschion dum *cap. 1. ἀθηναϊκ. παθ. de obstetricice* ait; quod sit γύνη πάντων τῶν γυναικείων προγυμνάσιον δεδιδαγμένη, αλλὰ μην οὐδὲ τῆς ιατρικῆς γυμνασίας ἔμπλετο· οὐδὲ δυναταὶ απασῶν τὰς αρρενίας λυσιτελῶς θεραπεύειν. Quia talis est, vera est *obstetrix*, quemadmodum in veterum inscriptionibus appellantur. Romæ hodie in horto Matthæorum hæc inscriptione reperitur.

SALUSTIA. Q. L. IMMERITA.]

OBSTETRIX

Q. SALUSTIUS. Q. Q.

ARTEMITORUS.

ARESCUSA. FECIT.

referente BARTHOLINO: alibi Romæ ex Ursini imaginibus
repetente GRUTERO p. 682.

SEX. POMPEJUS

SEX. DAPNIS

GRAM.

CHLOE. POMPEJÆ

APPI. OPST.

} ATIA DYNAMIS.
OPST.

Nomenque meretur *sage femme* veluti apud Gallos appellatur vel *eine weisse Mutter* ut in nostris regionibus audit. Sanè optandum esset, ut magistratus non cuivis obstetricem sedicenti crederet, sed illos priùs per *medicos & chirurgos* peritos, ut & matronas experientiâ edocetas bene exploraret, ne postmodum per mortes atque infortunia nostrarum puerarum experimenta facere necesse haberent.

Aput Lipsienses uxoribus consulum incumbit ex officio obstetrics eligere, teste Welschio in annot. ad lib. 1. obst. Mercur.

car. cap. 18. cuius tamen prudens consilium est, ut etiam medicus, præsertim in hac operatione exercitatus huic exanimi intersit. Hic sanè de peritiâ Anatomicâ rectius judicabit, quam uxor consulit, & de aliis agendis in casibus difficillimis.

Tragicorum autem eventuum causam fuisse obstetricum imperitiam probatione non eget; nam, bone Deus quo^t ho- die puerperæ illam vel perpetuâ sanitatis vel etiam vita^t ja- gurâ luunt. Pleni sunt observatorum libri. *Hildano loc. cit.* retulit D. Henricus Scapedius, evenisse in Belgio, ut obstetrix cum post partum secundinam extrahere vellit, uterus arri- peret, & abscederet: quo facto eadem die fœmina ad plures abiit. Aput eundem cent. 4. obs. 60. obstetrix violenta & inep- ta secundinæ extractione fœminæ prolapsum uteri excitasse legitur. Quod mater ad partum edendum ab obstetricie sol-licitaretur, nondum perfectè maturo fœtu, secundina utero hæsit, nobilique Gallæ mortis causa extitit, conjiciente Plate- ro lib. 1. obs. p. 231. Aput Henricum ab Heer. obs. XIV. culpâ ob- stetricis integerrimus puellus capite privabatur. Taceo vesicæ dilacerationem obstetricis culpâ factam, aput eundem loc. cit. cuius jam in præcedentibus mentio facta est.

Quo verò majore experientiâ instructa esse queat, E- TATEM in ipsâ ad SENIUM vergentem & conceptionis in- capacitatem, in juvenili tamen ætate, quæ non fuerit sterilis, rectoratio requirit.

PRIMA conditio à Platone in *Theæteto* proponitur his verbis: οἴδα γόρε που, inquit, Socrates, ὅτι σύδεμία ἀντῶν εἴ- αυτὴ κυῖσκομψη τε ηγῆ λικτουου ἄλλας μασθέται, ἄλλ' αἱ ἡδη εἰδωλάτρι τίκτειν. Nostri illarum nullam, eo ipso tempore, quo libero- rum suscipiendorum facultatem habet, parturientibus obstetricari; sed illas, quæ non amplius possunt parere. CAUSAM, subjungit, esse Ἀρτεμιν Dianam, οὐλαχθούσα τινὰ λοχείας εἰλυχε, quæ quam- vis ipsa minimè pariat, partus tamen tutelam sortitò nacta est. Im- peravit illis, quibus per ætatem parere non licet hoc munus τιμῶσα τῆς αὐτῆς ὁμοιότητα, suam in hac re similitudinem exsequens.

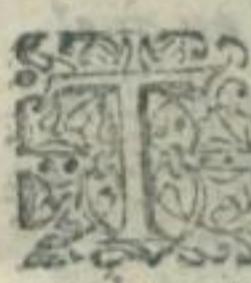
ALTE-

ALTERA conditio proponitur his verbis: ταῦς δὲ σεργί^{τη}
Φαὶς ὄντες ἔδωκε μαλεύεθαι, στερilibus autem obstetricandi officium
tribui noluit. Additur ratio: οὐδὲ γέωπιν Φύσις αἰδεῖ εὐεσέργη,
οὐλαβεῖν τέχνην, οὐ διηδυτείρη, quoniam infirmior est humana
natura, quam ut eam artem, cuius est inexperta, queat susci-
pere. DECREPITA tamen senectus ab hoc officio excludi-
tur. Etenim, præter id, quod tales repuerascunt, etiam ocu-
lorum acies ipsas deficit, quæ tamen hic summè necessaria est.
Apud Salmuthum cent. I. obs. 54. obstetrix fere cæca ætatis vitio
infantem in cunas repositura, aberrat, & in pavimentum pro-
cidere facit. Clament mulierculæ: conatur illa tunc rursus
attrahere per vasa umbilicalia, quæ manibus adhuc tenebat,
atque illa proffus extrahit.

VIDUA commodior est, quam maritali jugo copu-
data.

CAPUT XVII.

Quomodo in naturali partu fœtus tra- ctandus sit.

 Ria sunt ad partum naturalem quæ quippiam con-
ferunt; Mater, fœtus, & obstetrix. Quid priores con-
ferant, & quomodo eorum culpâ partus difficilis e-
vadat, in præcedentibus abundè dictum est: nunc obstetri-
cis operam consideraturi sumus.

Officium autem obstetricis ad tres cautiones commo-
diffimè referri posse existimamus, quarum I. ne partus ac-
celeretur, II. ne idem retardetur. III. ne fœtus lœda-
tar.

Sanè partum accelerare, nondum perfectè maturo fœ-
tu, piaculare facinus existit. Maximo suo idipsum periculo
experta est mulier Vienensis apud Cornarium bift. VI. cuius &
historiæ mentionem faciunt Marcellus Donatus lib. 4. cap. 22. &
Hildanus in resp. ad Daringium de bern. uter. fœtus quippe caput
conquassatum in partes discessit, ipsaque mater non nisi se-
cione à putrido fœtus cadavere liberari potuit.

G

Ut

Ut autem piaculare facinus est gravidam nondum maturo fœtu ad enixum impellere, ita & imprudentis est obstetricis, fœtus perfecti ad partum signis, torminibusque apparentibus non statim urgere.

Non tamen statim lecto se committere jubeatur futura mater, sed modicum obambulare in conclavi tepe, aut calefacto.

Placet consilium hoc obambulationis, si velit & possit, jusques à ce qv' elle soit prestè d'accoucher, donec ad enixum parata sit. Si sola nequeat, à duabus personis robustis sustentetur utrinque, ut harum brachiis illa incumbat, femoribus complicatis. Et si dolor unus aut alter ingruat, non terreatur, sed inclinatis genubus supra sellam humilem pulvillo instratam, manibus autem mentæ, pulvinari imposito innixa, quiescat parum, donec dolor transierit, post rursum obambulet.

Interim obstetrix accuratè perpendat, an dolores qui sentiuntur, sint *du travail*, perfecti fœtus impetus, quibus impelluntur & rotantur, deorsumq; ad inferiora exeundi gratia contendant, & prodromi partus, an colici, an flatus, ou quelque desvoyement de ventre, ou de la matrice, aut aliqua deviatio ventris aut matricis. Contingit nonnunquam, ut ab imperitis obstetricibus tales non agnoscantur, sed fœminæ decumbere jubeantur, irrito tamen conatu, & non sine artis calumniâ, quæ artifici debebatur.

Plebeia fœmina nono mense doloribus circa umbilicum correpta, instare partum existimante obstetricie, componit se in lecto. Omnis ad manum est apparatus. Mox vagis torminibus auditis, ingens ventris prorumpit crepitus, expectationemque reddit inanem. Dolores fuerant non uteri, sed colici. Similem historiam tradit *ordo & methodus cognoscendi partes generationi dicatas Roflinciana part. 2. cap. 20. de Acciola.*

Aiώδύναι cum augentur, & glutinosus os internum obsidens humor sui indicia prodit, aquæ etiam finum mulierem.

brem inundant, tum iniquum esset, partu jam instantē, fœtūque ad extrema vaginæ converso, adeoque expultricis conatu insurgente, pavidam, rerumque agendarum ignaram mulierem sine auxilio relinquere.

CAPUT XVIII.

Aquarum eruptionem an instantis partū indicium obstetrix habere debeat.

Nnuerit videtur id præceptum antea datum. Sed magnā hīc opus cautione. Trium septimanarum spacio ante partum observatum fuit symptomaticum hoc diluvium, salvo fœtu manente & justo egrediente tempore.

Ludovisia Burgesia lib. 1. observ. cap. 8. cui titulus : des femmes , à qui les eaux percent long temps, avant l' accouchement, observavit quod aquæ evacuatæ fuerint sponte suâ , & anticiparint duodecim dierum intervallo, in aliis octo, in aliis sex vel quatuor.

Apud Salmuthum cent. 2. observ. 59. honestissima matrona grāvida quæ putabatur s̄evissimum dolorem ac si verus instaret partus, circa uteri regionem persentit, effluente simul ex illo aquâ plane flavâ, copiosissimâ que ad lviij. vel viij. Unde & ipsa & adstantes mulierculæ jam jam abortum imminere unanimiter concludunt, & pulverem, aliaque partum facilitantia illis usitata exhibent. *Salmuthus* verò illis ostendens, non tantum ejusmodi doloribus gravidas s̄epissime divexari, sed & aquam ex earundem utero profluere quādoque, à proposito eas aliquatenus abstraxit, idque obtinuit, ut umbilico panem dulciarium, aquâ embryonum diptâ, & vino malvatico irroratum, applicarent, atque sacculum ex anodynīs & carminantibus calidè imponerent. Quo facto dolores, licet aquosa illa materia per biduum adhuc, parcè tamen, ex utero promanaret, remiserunt; ipsaque aliquot post menses filiolum vivum & incolumem enixa est.

G 2

Ordi-

Ordinarium est, quod illis emergentibus si le travail. i.e.
dolores partus non sequuntur trium horarum spacio, retardari
soleat partus ad sex, decem, imo interdum viginti horas.

Oritur talis eruptio membranis existentibus tenuibus,
debilibus, & aquis copiosis. Non igitur infallibile signum
instantis partus.

Dubitanti de possibiliitate, reponitur exemplum gra-
vius. In forulis adnotavit *Illustris Roflincius*, honestam matro-
nam edidisse in lucem fetus sanum, & firmæ valetudinis nul-
lis apparentibus aquis & paucis sanguine.

Cum hoc aquarum apparet diluvium, periculosum est, co-
hiberi tamen nequit, judice *Seibizio lib. cit. part. 5. f. 4.c. 4.* Ideo-
que doloribus partus ingruentibus opera solum danda, ut
parturiens facilis pariat, aliis usurpati mediis, qualia sunt
quæ ex cordialium & roborantium albo petuntur. Poteſt
etiam matricis lubricitas conciliari inunctionibus ex oleis li-
fiorum alb. amygdalarum dulcium, oleo fesamino, violarum, com-
muni &c. adipe anserino, anatinio, gallinaceo, suillo, cuniculi, me-
dulla cervina, butyro recenti &c. quibus hypogastrium, ipseque
uterus intus & foris inungi possunt. Galeni tempore obſte-
trices humores quosdam habebant, quibus in tali caſu ma-
tricis collum perfundebant, ut testatur *is. de uſu part. cap. 5.*

*Balthasar Timaeus von Gildenſteſe obf. lib. 4. cap. 21. aqua-
rum ante tempus effluxum ſequenti corrigebat linimento.*

℞.	○ lit. alb.	pingu. gallin. 3vj.
	amygd. d. a. ʒiſ.	mucilag. ſem. lini cum ▽
	cheirini ʒiſ.	malv. extract. ʒiſ.

M. F. Linimentum.

CAPUT XIX.

Primus pariendi modus in lecto, decumbendo.

Vulgatissimus hic est. Graco idiomate ηεγβατ̄, à Ma-
ſchione ηεγββατ̄, Gallicè le liet de travail appellat-
tur.

Il faut, que le li> d'une femme, qui est en travail, soit fort haute de teste & les reins, oportet ut lectus fæminæ laboribus partus operam dantis, sit elatus versus caput, & circa renes. ιερόβα-
τη σκληρὴ τὴν σεωμὴν ἔχοντα lectum dum stragula habentem re-
quirit Moschion. Deorsum versus sensim declinet, ita tamen ut
novum pedibus opponatur pulvinar, quo pedes firmentur.

CAPUT XX

Sedendo partus s̄a pe facilis redditur in sella perforata.

Aoxaios διφέσσ sella recubitoria parturientium nota est.
Similis est sella perforata, quæ humanis necessitatibus inservit, in absidis speciem perforata, in centro sedis non solū, sed etiam anticā parte aperta. Repræsen-
tat eam sella tonsoria intus ad dimidiæ falcatae lunæ formam
excavata.

Ποῖος ἐστιν ἡ μαιευτικὸς διφέσσ, querit Moschion cap. 4.
& respondet: καθίπερ ἐστιν ἡ καθέδρα τῶν καρέων, ἡν ὡκαθέζεται
ὅτως, ἵνα χῆρα τὴν Φύσιν ὁμοίωμα σελήνης τεώγλην πετυμέ-
νην, ὅπως ἐκεῖσε τὸ ἐμβρευον πεσεῖν δυνηθῇ. Sicut est sella tonsoria,
in qua sedetur, ita ut habeat sub naturâ seu sexu similitudine luna
foramen precisum, ut illuc, infans cadere possit.

Non debet esse nimis angusta ut pulvinaria admittat.
Describitur à Moschione cap. 47. & Euchario Rodio lib. de partu
cap. 4.

Commodius partus succedit, si sella ita acommode-
tur, ut non modò sedere, verùm etiam in ea decumbere que-
at. Talis est sella à VVelschio inventa, descripta & depicta in
addit. ad Mercur. lib. 1. cap. 23. p. m. 261.

CAPUT XXI.

Tertius pariendi modus antiquissimus in sinu & femoribus.

G 3

Antī-

Nti qui hic est fœderis Genes. 30. vs. 3. Rahel libe-
rorum cupida, copiam facit Jacobo ancillæ suæ
Bilha: concumbe, inquit, cum ipsâ & ^{על ברכְךָי super} genua mea pariet, & ædificabor etiam ego ex ea. His ver-
bis innuitur adoptio, & singularis hic pariendi ritus in Ger-
maniâ nostrâ minus usitatus.

Basana obstetrix Patavina hunc, referente Illustri Rofsin-
cio, modum magnificiebat.

Hunc in finem in urbe Delphis obstetrics habere fœ-
minas robustas scribit Forestus lib. 28. obs. 70. ut scilicet puer-
peræ in earum sinu pariant.

In sellâ communi sedet mulier, vel maritus robustus, &
validis lacertis præditus. In femoribus ejus futura puerpera
sedet, vel liberè sustinetur. Divaricata crura firmantur vel ab
adstantibus in ligno quodam aut cistulâ.

CAPUT XXII

Quartus pariendi modus.

Ransversum in lecto sedens parturiens fœmina ex u-
nâ parte à validâ sustinetur muliere, arcto sub axillis
comprehensa amplexu: sic ambigit inter sessionem
& decubitum. Alterâ ex parte consueta exercentur solennia.
Hoc situ hic Jenæ, ante biennium, matrona nobilis pingui cor-
poris habitu existens, cum nullo priorum modorum parere
posset, mutato situ feliciter puerulum sanum, & in hunc us-
que diem viventem est enixa.

CAPUT XXIII.

Quisnam situs optimus, & an mutandus hic vel ille.

Decubitus in lecto eo nomine commodissimus, quod
mater in æquali possit conservari calore, & partes ve-
rendæ modò commode detegi, modo obvelari que-
ant.

ant. Sella hæs dotes non habet, sed alias : pondus fœtus de-
orsum vergentis accelerat partum.

Utrumque instrumentum ad manum si sit, benè. Cum
protrahitur exclusio in lecto, sella in adminiculum vocari
potest.

Mutari situs commodè potest. Quæ hoc sicut parere non
potest, alio forsan facilius pariet. Quædam stantes facilimè
pariunt, manibus tantummodo suffultæ, quædam lecto ja-
centes, quædam in sellâ sedentes.

Illustris persona, cum in lecto parere, & fœtum exclu-
dere non posset, Rofiniano arbitratu, in sellam locata, statim
exhilarata est auditio infantis exclusi ploratu.

Nulla ab hac mutatione vel rara pericula. Huic sen-
tentia favet ante laudata Burgesia: si le travail est long, & que le
femme se vueille lever, pourveu que l'enfant ne soit entre les
os, je ne serois pas d'avis, de l'en empescher, d'autant, que
ce mal est si extreme, qv'il faut un peu contéter celle, qui souf-
fre: Si diutius labor duret & urgeat puorpera mutationem suis, sura-
gere que velit, modo fœtus intra ossa jam se nondum prorsuperit, existi-
marem illam non esse impediendam, quia malum tantum est, ut gnti-
ficari ipsi parumper necessum videatur. Confer Scipion, Mercuria-
num lib. i. obst. cap. 23. & VVelschium in addit.

CAPUT XXIV

Positum obstetricis examinat ante partum & officium post partum.

Ante tñv θιτγσαν συνδεδιπλωμένων ἡ ἀνατλωμένων τῶν
ποδῶν, καὶ σινεωγμένων, η δὲ μαῖα αὐδεκτᾶς ἐζωσμένη
Aπόλιγον εἰς χαμαλότερον δίφερν καθεξομένη ex adverso
ante pariente, conduplicatis pedibus, apertis coxis, genubus elevatis,
quæ ab utrinq; abstantibus manu firmentur, viriliter cincta, sed i-
li humiliori locata, vel etiam in genua provoluta, cum digitis
amygdalarum inunctis, leniter diductis labris cutaceis &
nymphis, deprchenderit os internum apertum, chorionque
ad

ad magnitudinem ovi præforibus, fœtumq; coronatum l' encouronnement de l'enfant vocant Galli, cum vertex, eâ enim capitis parte naturalis partus primum prodit, ab ore interno cœu coronâ cinctus appareat ; tûm admonere tenetur puerperam, ut emitatur propellere molem, adjuvare etiam naturæ motum exhibitis ii, quæ SPECIFICA virtute partum promovent, facilitantque.

Studio omni operam det, ut venientem fœtum decenter excipiat & attrahat, studiosè cavendo, ne infans subitò cadat, sicque capite & cervice nocumeatum accipiatur; vel etiam ne à primariis ossibus mollia dimoveantur accremens, aut ex articulorum suorum sinibus emoveantur capitula, aut alio afficiantur damno ac vitio; monente Eyffonio de off. inf. cap. 6. §. 4. p. m. u4. Sanè, si in pleno vel rudiū muliercularum conspectu exerceri possent tales scolarum nonnullarum obstetricum operationes, in apricum s̄pius prodire & imperitia, & malitia lucem. At jam earundem peccata regit puerarum vel venter vel vestis.

Tηγέτεραι τε τοις συν τῇ μαίᾳ, ministræ tres, præter obstetricem ut adsint, vult Moschion; duæ ad latera : tertia διὰ τῶν υπότον ἀνθητει, à dorso ipsi astet, ne doloribus ingruentibus deorsum inclinet.

Ne etiam conatus parturientis verecundiâ impediatur, suadet Moschion, ut obstetrix non nihil faciem averoram habeat; simul tamen ad omnes occasiones attenta : infantemque leniter educat ipsumque molli & calido hinc exceprum, obstetricaliter tractet, ut una cum secundinis quam commodissimè procidere possit.

CAPUT XXV.

*Speciale chirurgicum præsidium cum durius
est chorium, & secundina, nempe
incisio.*

Embranis durioribus, quæ integræ manent, & existunt aquarum fœtusque impediunt, debetur incisio memo-

memorata ab antiquis. Fieri haec potest, ferro vel unguibus.

Tò χόερον ανασομόυμενον Αἰγιεῖν, scribit c. 76. Ἀegineta lib. 6.
ἢ τοῖς δακτύλοις, ἢ πολυκόπῳ σπαθίῳ μεκρυμένῳ ἐν αὐτīς,
ωρηγυγμένης δὲ ἀριστερᾶς χειρὸς. Secunda aperta dirimatur, aut
digitis, aut scalpello inter ipsos occultato, præcedente sinistra manu.
Rarum auxilium, & non nisi tuumā urgente necessitate in usum trahendum.

UNGUILIBUS primum debetur tentamen. Applicari potest unguis medii digiti, aperto jam sponte suā ore interno uteri, ita ut jam promineat, dīgito ol. amygd. dulcium prius intuncto. Si scopus haud obtineatur

Σπαθίον integrum vel dimidium impingatur, cautè tamē, εγχειρήσει Ἀeginetæ observatâ.

VVelschius addit. ad Scipion. Meriur. lib. 2 c. 26. hunc in finem ferrum singulare, seu lancettam novam excogitavit sine periculo adhibendam.

Bafana, Patavina obstetrix in muliere, cui parturienti aderat illustris Veslingius, admoto sacchari acuminato fragmeno exitum aquis parabat, quibus paulo post infans succedebat, ut ipse memorat epist. ad Volckamerum de obsteirc. error.

Danis mulieribus salis acuti grandioris frustulum in usum esse tradit Bartholinus de insol. part. viiis cap. 19.

Cautè omnia fieri debent, ne fœtui capite incumbenti mali quid eveniat Mercatus de affect. mulier, cap. 2.

Burgesia hanc rupturam ab obstetricie factam, propter metum, ne umbilicus vel aliquod infantis membrum erumpat, damnat; ideoque linenta emollientia, & aquam cepidam magis expedire ad attenuandam membranam autumat.

Primerosius etiam leviores quasdam frictiones & linimenta emollientia magis commendare videtur.

Attamen, si in morā periculum sit, hanc operationem ut necessariam non reformidabimus; præsertim si fœtus debilior, quam ut vi sibi viam tacere queat; cum illam ipsam ab eo uti cibulisq; corpori H. dilatantem sanguinem sapienti

sæpe cum fructu adhibitam sciamus. Suasi his diebus, *inquit Bartholinus*, obſtetri, ut uxori pastoris unguibus chorion prominens aperiret, in difficii aliquot dierum partu, editaque est feliciter grandis puella.

Infortunata tamen hujus ἔγχειησεως exempla non defunt; ideoque non audaciores sint in hac operatione obſetrices, neque statim incisionem faciant; memores illius *Harvei*, fœtum minore conamine, citiusque elabi atque prorepere, cum fœtus ac secundinæ una cum aquosâ substantiâ (ceu ovum integrum) prodeunt; quamvis id majore matris cum dolore eveniat.

Tenendum itaque 1. Non ante instituendam incisionem quam legatum tempus adsit, nec antea quicquam tentandum. 2. Non incidendam, nisi imbecillior sit & mater & partus. 3. Crassior sit membrana, quam ut ex se rumpi queat. 4. in orificio matricis hæreat chorion ad pugni circiter magnitudinem, vi laborantis protrusum, ut ea propter fœtus ipse in utero contentus eam disrumpere nequeat. Ancilla nullius suspicionis reatu grava, instantे partus tempote, sentit intra labia vulvæ prominere tumorem album, tactui cedentem, advocat heram in consilium. Apostema censentes advocant barbitonforem. Fit apertio phlebotomo. Prodeunt aquæ, infans, & secundina simul, magnâ cum honoris jacturâ.

Providendum rebus aliter habentibus, ne manus vel pes elabatur; & si fortè fortunâ præter opinionem fuerint protrusa, ut dextrè iterum in dolorum remissione remittantur, caputque queratur.

CAPUT XXVI.

Edito in lucem fœtu quomodo obſetrix ſe gerere debeat circa infantem.

Infantem recens natum in latere leđi, linteis & pulvillis benè tectum aliquantulum requiescere ſinat; inde umbilicum liget atque præscindat, in quo diligan-

ligando etiam prudentia requiritur; teste Aristot. 7. bīſt.
anim. cap. 12. Requiritur etiam in ὡμΦαλοθείᾳ.

DELIGATIO filo instituatur tribus quatuor vel quoque
à ventre digitis transversis. Fundamento caret quod tradit
Eros. l. c. cap. 18. quod secundūm refectionem umbilici virga
virilis major & minor, longior & brevior dependeat. Inde
scalpello aut aliās cultro acutissimo, negle&is veterum super-
stitionibus, qui autore Moschione lino, vitro, aut cannā acutā,
vel etiam cortice ipsanis secabant, præcidendus est: ligatio-
ne tamen priūs in utrāque parte institutā.

Fœtus si imbecillior sit, obstetrics expertæ sanguinem
ex vasis umbilicalibus ad fœtum manu retrahunt, ipsumque
hoc modo reficiunt.

BALNEO nunc excipiendus infans, ut à fōribus li-
beretur. Paratur illud in Galliā ex vino & aquā. Hic loco-
rum aqua dulcis expetitur tepida. Si magna advertatur de-
bilitas, lac subveniat. Lavanda facies: os eluendum □ rosa-
rum digitis intin&is, imò totum corpus. Contactum balnei &
quo animo ferunt nuper nati, ab insueto aëre alterati. Caput
fricandum sacculo, saponis Veneti vel vulgaris frustulo re-
plete. Considerandum, an filum sub linguale nimis excrescat,
& non ungue, sed phlebotomo diffindendum. Rarò tamen
sectio hæc necessaria, eaque nos nisi judicio prudentis medi-
ci curæ committenda.

Post aures infantis premendæ sunt, suadente Eros l. c. 8c
hoc multoties faciendum. Nasum nuper natis depri-
munt Americani, autore Jo. Lerio bīſt. navigat. in Brasil. cap. 17.
idque forsan, ne lac nares subintret cum ablactatur infans,
quod etiam prohibendum esse jubet Eros, aliis Trotula loc.
citat.

Hinc maxima cura habenda non tantūm, ne pars ali-
qua distorta, aut malè figurata maneat, ut monet Mercatus
de infant. educat. lib. 1. cap. 2. sed etiam, ne ossis alicujus ar-
ticulus sede sua emotus, aut epiphysis à primario osse avulsa,
aut continuitas soluta relinquatur aut negligatur.

H 2

Obſte-

Obstetrix, ex consilio Galego de la Serna lib. de conserv. infant. tr. 3. cap. 3. debet blandissimè totum corpus perlustrare, omnes artus molliter tractare, omnes flexionis differentias suavissimè experiri: extendere brachia & manus usque ad genua; pedes utrinque leviter ducere retro ac deorsum. Introspectienda anus & cunnus, an membranulâ obducta. Illa aperienda.

In his omnibus & singulis nullâ opus commiseratione. Se la sage femme est estimè bonne, il la faut laisser faire. Semel approbatæ obstetrici, committenda sunt omnia. Quæ semel placuit, semper placeat, vagitibus licet conclavia infantes opplicant. Quod si quipiam in infantili corpore observeret, illud indicare debet, quo tempestivè chirurgicum implorati queat auxilium. Vid. Eyffonius de off. inf. conserv. cap. 6. §. 5.

FASCIIS infantem benè involvere inter scientias obstetricum refertur à Moschione cap. 68. Sanè Galenus noster lib. 2. de morb. cauf. cap. 7. inter causas, ob quas naturalis figura permutari solet, obstetricum ligaturam etiam refert. Cum cerea sint infantulorum ossa, facillimè ineptâ manu ineptisque fasciis flecti possunt. Quomodo autem fasciatio instituenda sit, post Moschionem aliosque optimè docet Eyffonius loco citato.

Expedit per aliquot horas eundem in quiete relinquere cunis concretum.

In Galliâ vinum ceu' primum alimentum cochl. 1. quantitate porrigitur. 1. spiritus reficit. 2. pituitosa & mucosa incidit. 3. cerebrum vapore confortare, ajunt.

In Germaniâ porrigitur saccharum penidium pulverisatum, cum 80 amygdalarum dulcium, vel modicum mannae calabrinae, ad mundandum ventriculum.

Theriatae gr. 1. exhibetur nonnunquam vel solum, vel cum prioribus commendatur.

Non inconsultum est, ipsi mammas maternas admoveare. Colostrum illud naturæ gratum, & purgandis intestinis usui esse potest, Vid. Vesling. epist. posthum. 289.

CAP.

CAPUT XXVII

*Edito in lucem fœtu, & secundinā, quomodo
obstetrix se gerere debeat circa
puerperam.*

ANte omnia lectum mutare expedit, & novo imponere
tepefacto antè.

Componere oportet femora nec nimis largè, nec ni-
mis strictè, primùm ne uterus properdeat, alterum ne lochio-
rum impediatur effluxus.

Exhiberi potest cordis cervi ossiculum, quantum fieri
potest pulverisatum, in cochleari aquæ hordei.

Les trenchées tormina in primiparâ præcaveri perhi-
bentur exhibito pulvere, qui componitur ex medicis consolide
majoris; nucis moscaræ à 3ij. succini flavi 3f. ambra grysee 3f. inter
se mistis. DOSIS 3ß. in vino, si verò vehementer astuet, in
jure carnium, vel aquâ simplici coctâ. Elæosaccharum anisi &
citri illi jungi potest ad 3f.

Genitalia eluantur decocto 1. chærefolii. 2. post addan-
tur rosæ, cui mel rosatum misceatur. Cerevisia secundaria.
eiusdem est notæ. Ultimum lavacrum quatuor dierum pa-
ratur aquâ medicatâ sacculo ex rosâ provincialibus in vino
& aquâ myrti cocto.

Venter circa hypochondria ligetur cingulo ex corio hu-
mano, vel cervino præparato.

CAPUT XXVIII

*Ex pharmaceutico fonte confortantia specifica,
partum facilitantia, simplicia & composita
& imitiora producit.*

Exhibet ea triplex regnum, vegetabile animale & mi-
nerale. Singula agunt vel aperiendo, mensesque
movendo, vel etiam specificâ appropriata virtute
partum promovendo.

MATERIA ipsorum prolixè satis proposita est à Sennertio med. pract. lib. 4. part. 2. sect. 2. cap. 3. & sect. 6. cap. 4. Seibizio spec. med. pract. part. 5. sect. 2. cap. 1. & sect. 4. cap. 8. Primerosio de morb. mul. lib. 4. Heurnio de morb. mul. ut & method. ad praxin. Macasio in promt. pag. 354. aliisque: ideoque hic prolixè illa recensere supervacuum forsitan erit, sufficiet præcipuorum tum ab autoribus, tum ab experientiâ commendatorum meminisse.

Ex illis, quæ regnum VEGETABILE præbet, primus forsitan locus Croco orientali haut injuriâ debetur. Audivi olim in Italiâ, inquit Heurnius de morb. mul. cap. 8. à meo præceptore sene, quod cum ægrè quædam pariens crocum ex li- quore quopiam potasset, fœtum croco tintum prodidisse. Hunc ad 3ij. Rhæsen hoc in casu felici cum successu propinare solitum tradit Savanorola tract. 2. cap. 5. pag. 26.

Cautè tamen ejus in usu procedendum est; etenim præter id quod Galenus lib. 5. de simpl. fac. cap. 9. ipsum inter ea quæ de- mentant vel morte inferunt referat, observatum scribit Coste- us, eos, qui croci sacculo pulvinaris aut strati vice usi sunt, ob- orto insigni capitî dolore cum incredibili gravitate interiisse. Conf. Borellum c. 4. obs. 35.. Quis itaque parturienti tantam croci copiam propinare audebit? Præterea scio inquit Simon Pauli de simpl. fac. class. 2. p. m. 32. cū suppressione mensium virgo labora- ret & croci usu hos sibi concitare vellet, parum absuisse, quin præsentî vitæ discrimini sese exposuerit, quæ deinde viro nu- psit, sed jam enerme & juges capitî dolores patitur.

Si itaque croco uti placet, cum aliis misceri potest, ne vel optato frustremur effectu, vel periculorum symptomatum causæ existamus; vel essentia ejus ad g. iij. vel iv. in vino generoso propinari potest.

II. *Dillamus* sive nostras, sive creticus, hic sanè quan- tum in difficiili partu præstet, nemini non notum est.

III. *Calcatripam*, ad facilitandum partum summopere commendat Crato 5. consil. 40.

IV. *Cardiacæ* folia in pulverem trita & domestici cochlearis mensurâ ex vino hausta mirum in modum difficul-

per parturientibus prodeesse autor est Matthiolus in *Dioscorid.*
lib. 4. cap. 89.

lib. 4. cap. 89.
V. Semina lithospermi minoris in partu difficili summo-
cum fructu in lacte muliebri propinari scribit Matthiolus in
Dioscorid. lib. 3. cap. 141.

VI. *Lavendula semen Rondeletius* in ȝij. vel iiij. □ ca-
prifolii exhibere solebat teste *Simone Pauli lib. cit. p. 26.*

EX ANIMALI REGNO præ aliis commendari merentur, I. *pulvis secundinæ humanae*, ut & *umbilicus humanus* eo quo jubet *Sennertus*, modo præparatus vel etiam *spiritus ex illis destillatus*.

II. Aput pauperes sape difficilem solvi partum haustu
x mariti vidit Hartmannus chimi atr. praeſ. p. m. 290.

III. *Stercus equinum* in vino expressum percolatum fœtum subitò & secundinam expellere dicitur. *Hartmannus l. c.*
Hoc ad secundinam expellendam, cum nulla remedia juvent, mulieribus insciis exhibere solebat *Heila Delpensis* obstetrix, teste *Foresto* observ. lib. 28. obs. 80.

Arcanum de testibus equinis ab Homilio Augenio lib. 7.
consult. & epistol. publicatum summopere commendat Hen-
ricus ab Heer obs. 14.

Quæ simam asininum cum aquâ forbuere, facilius eni-
tuntur, teste Zonara.

Lacte suis poto cum mulsâ partus mulierum adjuvari, tradit idem. Idem præstat laetis equini potus, ut & lien equi in aquâ dulci propinatus.

Stercus accipitris commendatur ab aliis.

Fel etiam anguille partum facilitare autor est Helmontius.

EX MINERALIBUS præ aliis *Borax* commendari meretur, ut & *succinum*, quod partum, si difficilis sit, facilem reddit, teste Bootio de gem. & lapid. lib. 2. c. 160. Essentiam succini ad g. vi. summo pere commendat *Borellus* cent. 3. obs. 52.

IN HORUM EXHIBITIONE notandum, leviora maturè, & cum partum adesse colligimus, exhibenda, fortiora autem

autem non nisi his officium suum non facientibus, fortissima autem, non nisi extrema cum urget necessitas, propinanda es- se.

In principio itaque ad manum sint balsamum puerorum, reformatum, aq. carfunculi aurea, cum vino destillata, aqua cinnamomi. Aqua tenelloram cervi corauum, seu typhorum, exhiberi potest, per se, vel cum conf. alchermes.

Vel

Bz. sp. cinnamom. 3j. sp. secund. bum. 3B.

▽ epilept. Lang. 3ij. essent. croc. g. iij.

M. D. pro ii dosibus.

A magnatibus magni aestimatur triga aquarum, fumaria, feniculi, & melanthii, aequali proportione, iterato exhibita.

Calidiores aquæ parcâ offerantur manu; liberales metum injiciunt febris, quæ impedit purgationes, & enervant vires.

Bz. nuc. moscatæ cum floribus in India cond. no. vj. Detur una per intervalla.

Bz. nuc. jugland. vel pyrorum moscatell. q. v. Detur una per intervalla.

Bz. borac. miner. 3B. cinnamom. a. 3j.
cassie lignæ optime, croci g. v.

M. F. pulvis in aquâ cinnamomi propinandus.

Rondeletii arcanum ad facilitandum partum minimè fal- lax descripsit Lobelius in observation. stirp. p. 236. Eadem etiam est apud Sennertum loc. cit. pag. 417.

Bacmeisteri pulverem ad facilitandum partum publicavit Simon. Pauli lib. cit. class. 3. pag. 109. Descriptio talis est.

Bz. sem. lavendul. 3B. borac. a. 3j.
succin. alb. pp. cinnamom. g. ix.

f. l. a. pulvis, divid. in iij. parces aequales, propinandus in vino generoso.

CAPUT XXIX.

Specifica validiora.

I hisce finem non assequamur ad FORTIORA per-
gendum: Nō sine fructu adhiberi potest pulvis, quem
commodet.

commendat *Amatus Lusitanus* cent. 5. eurat. 34. nisi, ut recte moneret *Sennertius*, croci copia paulo major videretur. Descriptio ejus hæc est:

R. <i>cinnamom.</i> opt.	<i>croci optimi</i> à 3 <i>lb.</i>
<i>trochisc. de myrrh.</i>	f. l. a. <i>Pulvis</i>
Iterato experimento fidem suæ virtutis probavit.	
Præsentius forsitan operabitur sequens pulvis.	
R. <i>cass. lign.</i>	<i>nuc. moschat.</i> à 3 <i>lb.</i>
<i>dicitamn. cret.</i>	<i>croc. orient.</i> 3 <i>j.</i>
<i>succini albi</i> à 3 <i>j.</i>	<i>elæosacch. cinnamomi</i> 3 <i>j.</i>
<i>cinamomi</i>	f.l.a. <i>Pulvis</i>

D. *Mæbius* sequentem aquam in molâ expellendâ summopere commendabat, quæ forsitan, & hîc nullius spem frustrabitur.

R. <i>rad. bryoniae</i>	<i>melissæ</i>
<i>diphami albi</i>	<i>fl. cotulæ fætid.</i> à miij.
<i>aristolochiae rot.</i> & long.	<i>galbani</i>
<i>asari</i> à 3 <i>j.</i>	<i>myrrb</i>
<i>fol. sabinæ</i>	<i>gummi ammoniac.</i> à 3 <i>j.</i>

Inf. in vini generosi viij. mensuris, digere per vj. dies destilla per o.

CAPUT XXX.

Specifica validissima.

Si & hîc fine nostro frustremur, FORTISSIMA adhiberi queunt. *Henricus ab Heer loc. cit. pag. 39* sequens laudat.

R. <i>test. equi pp.</i>	<i>croci</i> 3 <i>j.</i>
<i>borm. venet.</i> à 3 <i>j.</i>	M. F. <i>Pulvis.</i>
Exhibeatur in aquâ artemisiæ cum vino ℥.	
R. <i>fimi accipitr.</i> 3 <i>j.</i>	<i>cass. lign.</i> à g. vij.
<i>castorei</i> 3 <i>lb.</i>	<i>croci</i> g. iiij.
<i>cinnamom.</i>	<i>elæosacchar. cinnamom.</i> g. jv.

M. f. pulvis sumatur in ▽ cinnamomi

I

Fore-

Forstus lib. cit. obs. 76. in schol. commendat hunc pulvrem

Rz. rad. diptamni alb. vulg. 3vj. lapid. dactyl. ā. 3j.
lign. aloes M. f. Pulvis. Datur 3j. in vino.
Si primā vice non fecerit officium, iteretur secundā.

CAPUT XXXI.

*Externa topica, suffitus, pessaria, emplastra
& cataplasma partum promoventia.*

I. *DESSI ex medicis diptami vulgaris, cyclaminis,
bryoniae, gentianae, decenter parari jubentur.*

Rz. rad. bryoniae
diptami nostratis,
gentianae ā 3j.
sem. nigell.
aristol. rot. ā. 3j.
myrrae

olibani
castorei ā. 3ij.
fol. centaur. min. 3β.
medull. cervin. 3j.
ol. succin. gij.
til. alb. q. s.

M. F. Pessarium.

II. Suffitus è medicamentis partum promoventibus
pulveribus nempe botryos, calendulae, succini, ungulae alcis, asini,
cornu bovis, pulvere cancerorum arefactorum, myrrae, galbano pa-
rantur. Palmam, quoque suffitu extrahere partus tradit Plinius.
lib. 20. cap. 17.

Rz. troch. gall. mosch.
rad. diptami
aristol. ā. 3j.
cass. lign.
cinamom. ā. 3β.
succini albi,

thunris
styracis
gummi juniper. ā. 3j.
bacc. lauri
juniper.
ebuli. ā. 3j..

M. F. pulvis pro suffimigio.

Allium

Allium odoratum laudat Hippocrates. Eas quoque
anisum quæ olfaciunt facilius patere tradidit Pythagoras, teste
Plinio lib. 20. cap. 17.

III. EMPLASTRUM à Zacuto Lusitano lib. 3. prax. p.
484. descriptum tale est.

Ex. farinæ lupinorum ℥viii.
pulv. nigell. ʒiiij.
myrrhidis. ʒi.

bellebori ʒviii:
herb. artemisiae m̄

Misce omnia cum felle taurino pauculâ therebint.] & ce-
rā, F. l. a. emplastrum suprà pubem applicandum.

Dalion herbarius parturientibus ex aniso cataplasma
imposuit cum opio, teste Plinio loc. citato,

CAPUT XXXII periapta specifica proponit.

Nagyridis folia primum obtinent locum. ēst δὲ αθι-
απον, scribit Dioscorides lib. 3. cap. 167. edit. Saracenica, η
ταῖς δυσωπόσταις. δεῖ μὴ τοι μετὰ τὸ διπλεῖν
εὐθέως αὐθέλοντα εἰπεῖν τὸ αθημα. difficulter etiam parientibus
amuleti instar adalligatur : sed à partu statim auferri abjicique o-
portet. Confer Plinium lib. 27. cap. 4.

Afflerulam odoratam pedibus alligatam partum facilitare
scribit Crato consil. 40. lib. 5.

Chamædaphnen in lana appositam commendat Plinius lib. 24.
c. 15. Folia Malvæ, si eidem lib. 2. c. 21. credimus, faciunt, ut parturi-
entes celeriùs solvantur, si pedibus substernantur ; protinus
tamen à partu removenda, ne vulva sequatur. Nostri herbarii
inquit idem lib. 22. c. 25. partus emortuos salviā appositā extrahūt.

Crocus coxæ alligatus partum promovet. Jason Pratenis
lib. de part. & parient. cap. 4.

Semen Ari naturæ circumligatum partitionem accelerat
ibidem. Semen etiam cucumeris silvestris partus juvat, si in arietis
lana adalligatum inscientis lumbis fuerit. Plinius lib. 20. c. 7.
Idem præstat radix tum ejusdem, tum etiam cucumeris sati-
vit teste Erote de passion. mul. cap. 17.

Commendantur etiam radix cyclaminis à Plinio lib. 26.
cap. 15. polygonum, ocimum, & alia.

Ex ANIMALI regno commendantur sertum ex rostro
porcino capiti impositum, & oculus leporis mense Mar-
tio capti studiosè exemptus, & cum pipere in orbe exsiccatus,
verticique impositus. Hartmannus prax. chimiatri. p. m. 299.
Penna sinistra aquilæ, vel etiam tota sinistra ala, penna vul-
turina pedibus subiecta, teste Plinio lib. 30. cap. 14. unguis mil-
vii sub laborantis interulâ portata, amphysbena viva in py-
xide alligata, chamœleon in domo altus, pastinacæ radius vi-
venti ablatus, ipsâ denuo in mare dimissæ, umbilico alligatus
Idem lib. 32. cap. 10. vermiculi in gramine reperti collo adalli-
gati, anguum senecta lumbis alligata.

Ex MINERALI regno magna præ aliis fama est lapidis
Aetitis, alias aquilonaris dicti, sine quibus nec aquilæ pariunt,
si Plinio lib. 36. cap. 21. credimus. Hic gravidis mulieribus par-
tus retinet, quod eleganter Solinus Polybistor. c. 37. spem uteri
defendere dicit. Cui vero parti lapis sit alligandus, neque
Plinius, neque Solinus docent. Disertiùs id consignarunt
Eros lib. cit. cap. 17. Aetius terrab. 1. serm. 2. cap. 32. Dioscorides
lib. 5. cap. 16. Camillus Leonardus lib. 2. de lap. Agricola fossil. lib. 5.
cap. 17. p. m. 612. Ulisses Aldrovandus lib. 4. mus. metallici c. 4. Bootius.
lib. 2. de gemm. & lapidibus cap. 198. Levinus Lemnius de occult. nat.
mirac. lib. 4. c. 12. appensum nemppe lapidem sinistro brachio
prohibere abortum, femori autem sinistro alligatum acce-
lerare partum. Res mihi experimento comprobata est, in-
quit Lemnius, cum enim heroina quædam, toto gestandi ute-
ri decursu, hoc à collo gestamine commodâ valetudine usa
fuerit, partuque instante gemmam adimere atque à pectori a-
movere neglexisset, sensit illico pariendi difficultatem, infan-
temque tardius desilire, ita detractâ à collo ætitate, eoqué fe-
mori internâ parte non procul à pube admotâ, levem placi-
dumque partum consecuta est. Imò tantam vim trahendi
habet hic lapis, ut nisi statim ab edito cum secundinis fœtu
removeatur & uterum ad se trahat. Cum Valentia uxori præ-
toris

toris urbani diffīcili partu laboranti hunc lapidem ad crūs alligassent, & edito partu propter imprudentiam & oblivionem lapidem à crure non amovissent, paucas post horas predeunte matrice mortem miseræ intulerunt teste *Valleriola lib. 1. obs. 10.* Signaturis si aliquid dandum, gravidæ signaturam gerere videtur hic lapis. Quippe cīcum lapillum jam confectum, verba sunt *Scaligeri exerc. 102.* offudit se materia ab illo separata, quæ postea in durata præbet uteri prægnantis speiem. Confer *Lemmum loco cit. Bootium lib. cit. cap. 196. Barth. Anglicum lib. 16. de propriet. rer. cap. 39. Weckerum lib. 1. antidot. Spec. p. 73. Agricolam loc. cit.* Vim tamen hanc decantatam observare non potuit *Primerosius.*

Smaragdus coxæ mulieris alligatus partum accelerare, ventri appositus retinere perhibetur, inquit Bootius lib. cit. cap. 53. Eadem vis Jaspidi tribuitur à nonnullis. VVeckerus p. 66. Idem præstare dicitur Magnes manu detentus, ut & lapis Samius femoribus alligatus.

CAPUT XXXIII.

*Pharmaceutica præsidia in partu diffīciliōri proponit generofiora, per alvum, vomitum,
Et sternutamenta operantia.*

Hec tum facultatem expultricem irritant, tum speci-
cā virtute partum promovoent.

Priorem in finem commendantur à nonnullis pur-
gantia fortiora e. g. *cologynthis, scammonium, elaterium &c.* Sed
melius est ab ipsis abstinere.

Purgantibus mediocribus partum facilitantia nonnulli
addunt.

VOMITUM quidam hunc in scopum commendare so-
lent, cum *Galenus in com. apb. 35. sect. 3.* dicat, quod expultrix
facultas seipsum ad vehementissimos motus excitet, quo ex-
cutiat ea quæ infestant: quin etiam singulatum commendet.
Hunc in finem & sapâ, ovo crudo, & aquâ calidâ vomitum
procus

procurat Nic. Myrepsus sect. 38. de propom. cap. 109. Laudat eundem Mercurialis loc. cit. commendat Isaac. lib. 6. viat. cap. 17. qui tinerem aquâ infusum & colatum cum semine malvæ in aquâ calidâ & crocum propinat. Guintberus Andernacus succut boraginis pro puerperis laudat. Bourgesia in os inserto digito vomitum procurat.

¶ Vitæ omnibus his præferendus, ut etiam ex eodem parata rosa mineralis. De ¶ vitæ ita loquitur Billiebius lib. 2. obs. cap. 14. mulierculis periculosè parturientibus, felicissime obstetricantem vidi: & cum debitos puerperis dolores crudelis Lucina negaret, jamque ferè tribus diebus irritis contibus matrem fœtumque defatigasset, ut tenui filo amborum res penderet, imò omnium opinione conclamatum utrinque videretur: in hoc discrimine non deseruit me pulvis familiarissimus, sed pondusculo siliquæ, cum vini momento propinatus, effecit fortunante Dæo, intra horulam, ut pro justis funeribus soteria usu venirent, & pro parentalibus celebrarentur natalitia. Sanè vis Herculea est in hoc medimento. Successus speratus sequitur si fœtus rectum habeat situm in caput, ad exitum pronum, nec robustus sit, satis per rumpere claustra sufficiens, mater etiam deficiat in officio & expellendi conatu. Confer. illustrem Rofinicum disp. chimic. 5. c. 21. & chimiae in art. form. redact. lib. 5. sect. 6. cap. 13. qui coronatione fœtus in justo situ animadversâ, vomitorio hocce salutarem exitum sequutum observavit.

Thomas Bartholinus loc. cit. vomitum in puerperis suspicium esse tradit; nisi dicamus cum Gordonio p. 7. c. 17. suscitori per vomitum virtutem expulsivam partium inferiorum, quæ suscitata expellat expellenda.

Cautos esse jubet hæc animadversio, ne instituatur, nisi cum fœtus justâ propensione in caput ad exitum paratus stat.

STERNUTATORIA pro ancipiti habentur remedio à nonnullis, Quamvis enim Hippocrates s. aph. 35. dicat: γυναικὶ τὸν υγεικῶν ἐνογλυπένη, ηδυσονθότη, πλάγματος ὀπήγενος μεν.

μεν οὐ, ἀγαθὸν, τamen hoc ipsum non tanquam remedium,
proponitur; loquitur namque Hippocrates de αὐτομάτως θη-
γινομένῳ πλάσμα, qui indicat τὴν Φύσιν ἐμπειρίαν νεναρκωμένην
ἐπεγείρεσθε, οὐδὲ ἀναζωπυρεῖσθαι, οὐδὲ τῶν οἰκείων αναμιμνήσκε-
θαι, οπότε γε οὐδὲ ἀποτίτεται πιὰ τῶν θεραπειῶν, ut inquit Gal-
enus in comment.

Cautè itaque hīc agendum est, monente Heurnio 1. meth.
ad prax. pag. m, 143. neque priùs adhibenda, quām remedia
fœtui dicata per os adhibita finem suum non assequantur.
Præterea etiam ab iis abstinentium est, si vires sint debiles,
monente Actio tetrab. 4. serm. 4. cap. 24.

Materiam ipsorum videre licet tum aput Heurnium l. c.
tum aput Seibizium ſpec. med. pract. part. 1. ſect. 1. cap. 5. tum aput
Macasium lib. 2. pag. 209.

Ex.	pulv. fl. ptaunicæ	ſpec. diambr.
	lil. convall. ā. 3ß	diamosch. 3ß.
	rad. ellebor. alb. 3j.	cæſtor. g. v.

Attrahatur in nares singulas, quantum pondus ervi æ-
quat.

CAPUT XXXIV.

Extractio secundinæ in partu naturali, & οὐ φαλοτομία.

Saximâ benedictionis divinæ virtute opus est in extra-
ctione fœtus; non minor in extractione secundinæ,
quæ Gallicâ lingûa vocatur *l' arrière faix*, die Nach-
Geburt. Nulla securitas, cum hæc restitat. Duo distincta sunt
vocabula in Gallorum monumentis: estre accouchee, & estre
delivrée. Liberata dici nequit fœmina, nisi à secundinâ se
expedierit. Hoc fit ſæpe uno impetu, nonnunquam ægrè. Se-
posito infante ad latus lecti, ejusque cordis scrobiculo, & ca-
pite benè te&t{o}, observato loco secundinæ cui adhæret, ma-
nu deorsum ſenſim detrahatur, & lentâ manu deorsum tra-
hatur umbilicale ligamentum manibus oleo inunctis. Obſe-
quiosa ſequi ſolet. Sin minus patienter ferenda mora, & um-
bilicale

bilicale ligamentum debito loco forfice abscindendum, & officium faciendum, ut educatur.

Observatum, nonnunquam bidui spacio restitasse, & sponte suâ feliciter exclusam.

Ei δὲ μὴ δὲ οὕτω κομισθείη, οὐ τερόποντας, inquit Ἀegineta, μεθ' ήμέρας γὰρ ὀλίγας μυδῆσαι τῷ θάλυμένον εἰς ἵχωράς ἐκπίπει. Si verò neque sic educatur, non oportet perturbari. Nam post paucos dies putrefacta, & insaniem dissoluta excidit. Ex abundanti autem, ne caput à fœtore offendatur, & ventriculus evertatur, jubet suffimenta roborantia adhibere.

CAPUT XXXV.

Quomodo gemini ab obstetricie tractandi.

GEMINI simul & semel de exitu concertantes, quantum fieri potest, obstetricis digitis coercendi, ita ut alter ad uteri fundum cedat, donec is qui proximus, primus educatur, monente Aëtio loco citato.

Aliquot conditiones obseruandæ sunt; 1. ne facultas expultrix impediatur; 2. ut moram nullam obstetrici interponat, donec seriatim omnes educantur, suadet Eu-stachius Rhudius lib. 2. art. med. cap. 61. Confer Mercuriale lib. 2. de morb. mul. cap. 3. 3. ut antequam primus prorsus sit extactus fœtus, alter manu apprehendatur, ne mutetur situs, partusque difficilis fiat, juxta Scipion. Mercurium lib. 1. obst. cap. 27. pag. m 403. 4. Obstetrici in eodem latere quo alter fœtus latet, leniter sursum ventrem comprimit, donec primus ad partum veniat, monente VVelschio in addit. pag. 306.

Si verò gemelli alio modo, quam naturaliter, prodire conentur, videndum quomodo commodissimè ad naturalem reduci queant exitum, nilque intermittendum quod ad salutem pueraræ & fœtūs facere intellexerit obstetrici, aut ab aliis rogando didicerit. Cum enim maximum hīc sit periculum, obstetrici subtilis sit, cunctaq; cautē prudenter & religiose circūspiciat, quæratq; occasiōne subveniendi ad omnes casus, & in omnes

mnes, qui varii sunt, 'eventus Conf. Scipion. Mercurium lib. 2.
cap. 15. 16. 17. & VVelschium in addit.

CAPUT XXXVI.

Specialia auxilia chirurgica in præternaturali statu fœtui vitiosè sito debita.

Hoc oœtui vitiosum situm obtinenti, convenit reductio in naturalem, vel naturali simillimum statum.

Facit hos ipsum obstetrix immisso digito, oleo amygdalarum, vel liliorum alborum priùs inuncto; sedulò impellendo, diducendo, flectendo, dirigendoque procurans, ut caput primum propendeat.

Si interea manus vel pes propendere incipiat, videntur ut quâm commodissimè in uterus reducatur, tamen, cautione, ut non, nisi conatibus parturientis, remittentibus manus immitatur, monente Cornelio Celsi lib. 7. cap. 29. quâ occasione negotium fortassis facile erit & expeditum. Quomodo autem unaquæque forma vitiosa ad naturali similem reducenda sit, cum optimè propositum sit ab Albucasi lib. 2. cap. 25. nolumus hujus scrinia compilare. Videatur tamen Primeroſius l. c. Mercurialis de morb. mul. l. 2. c. 2. Scipio Mercurius lib. obſt. 2. cap. 1. seq. Welschius in adition. Huxbolz. von Unterricht der Hebammen cap. 14. seq.

CAPUT XXXVII.

Extractio fœtûs mortui.

Foetus mortuus præternaturale quid est in utero matris: ideoque ablationem indicat. APPELLARI ea potest ἐμβρυουστεγγυλχία, si totus una vice ἐμβρυοτομία, si prius in utero divisus & in frustra dissectus particulatim extrahatur.

K

Ex

Ex professo de hâc agit Hippocrates lib. qui inscribitur Ἐγκατομῆς ἐμβεύς Celsus lib. 7. cap. 29. Paulus lib. 6. cap. 34. Albucasis lib. 2. cap. 76. Aetius tertibillo 4. serm. 4. cap. 23. Aquapendens, Sculcerus, Scipio Mercurius & alii.

Modum operandi tum Pauli Aegineta, tum etiam Caroli Stephani lib. 3. de diff. part. corporis humani cap. 2. ut & Job. Bahini compendiosè atque accuratè satis proponunt Rousselus & Sennertus loco prox. cit. cap. 7.

Monendum, utile hîc esse consilium Hippocratis loc. cit. mulieri velandam esse faciem ne perterreatur: præsertim cum fœtus integer extrahi non potest, sed discriptio quædam necessaria est. Etenim quantus dolor fœminam fœtum suum dilaniatum, per frusta extractum cernentem afficiat, unusquisque cogitare potest.

Operatio cito est & facilis perito, impossibilis inexercitato. Nisi autopsiâ ad minimum unâ sit informatus, nunquam arduam hanc tendet operationem.

SECURA est perito ἐγχειρίς, sive totus fœtus in caput pronus, sive intestina cum visceribus evellenda, sive spina dorsi effringenda. Illæsâ matre singula hæcce opera expediri possunt.

JUCUNDUM est absoluto opere videre salvam matrem, funere separato, expansis manibus Deum & artificem quæ ante operationem fatigarat votis in subsidium, jam utrumque extollere laudibus in cælum.

Sinistri qui nonnunquam occurruut eventus, non operationi imputari debent, eâ lege, ut inde calumniam incurrat. Vera est sententia Galeni: vix dari remedium generosum quod magnifice proficit sine noxa.

Votum VVelsebianum lib. cit. 1. cap. 17. pag. 188. meum facio. Utinam Dn. Rofinicus observationes suas in hâc palæstrâ adnotatas in publicum ederet, lumenque accenderet in tenebris oberrantibus. Hoc si fieret, haut dubito, quin multis hoc in casu infortiniis facilius obviam iri, plurimæquæ mulieres, quæ jam matri terræ corpus relinquunt, vitalis auræ participes conservari queant.

Sijin-

Si instrumenta refugiat puerpera, compressionem abdominis vehementem quidam suadent, imposito umbilico puerperæ orbe stanneo vel ligneo, eoque fortissimè manu medici vel adstantium percusso. Videatur *Tb. Bartholin.* *obs. cent. 6. bist. 83.*

Alexandriæ in Isubriâ Dantiscana, uxor centurionis, robusta nullo interno remedio propellere valuit fœtum, in angustiis materni sinus hærentem & mortuum, unde præsentente animatum curatore medicus Hispanus afferri sib curavit orbiculum, qui mensæ insterni solet, eumque umbilico impo- situm magno nisu manus percussit, ut & dolores clamore prodiderit puerpera, & dictum factum excluderetur fœtus salvâ matre & superstite.

Sed nisi fœtus rite coronatus cernatur, parùm hinc expectari poterit auxiliū.

CAPUT XXXVIII.

Περὶ χωρίς ὀκλείψεως de secundinae extractione.

 Ιntraūstergulchia fit vel manu sola, vel instrumentis. Operationem describunt Aetius cetrab. 4. serm. 4. cap. 24. Egineta lib. 6. cap. 75. Albucasis lib. 2. cap. 78. Moschion. cap. 53. Altomarus de med. hum. corp. malis cap. 115. Pedemontius cap. 18. sum. 4. Martin. Akakia lib. 2. de morb. mul. cap. 8. Rocheus de morb. mul. curand. cap. 30. Ruffus Rondeletius, Aquapendens, Castro, Paræus, Forestus, Hildanus, &c alii.

Extractio quæ SOLA MANU fit, hoc modo describitur: Manus sinistra (Aquapendens & aliud extram præferunt,) pinguedine vel oleo quopiam inuncta, in abditum recessum immittenda est, arreptâque secundâ leniter extrahenda.

Fabricius ab Aquapendente in oper. chirurg. ubi manu ad uteri fundum pervenit, eam unguibus parumper circumcisit & retusis, & summis digitis ab utero totam separavit, & feliciter cum successu extraxit. Idem jubet Scipio Mercurius lib. 2. de

K 2

obstetr.

obstetr. cap. 30. nempe ut *obstetrix* funem cum secundis inventum sinistrâ manu apprehendat, & dextram inter uterus & secundas ingerat, digitoque separat adhærentes lecunas, si-
cut lanii pellem animalibus detrahunt. *ἢ δάγσιν* idipsum ap-
pellat *Galenus*; quæ frequens est Anatomicis membranas
levi digitorum insertione divisuris.

Facilius succedit operatio, si umbilicale ligamentū vel non-
dum resciſum sit à ſeetu, vel resciſum adhuc promineat: ideoq;
illud planè non ſecandum eſſe, priusquam ſecundina exierit,
ſunt qui ſuadent; verū ſi diutius moretur, utile erit illud
ſecare, ne ſeetus laceratur: manu tamen tenendum, aut filo
coxae puerperæ (quod melius eſt) alligandum ſuadet *Primerosius lib. cit. cap. 9. Conf. Scipion. Mercur. lib. 2. c. 30.*

Placidè autem fieri debet illa extractio, judicio *Hippo-*
bratis lib. de superf. p. m. 261. ὅκας μὴ διασπαθὲν τῷδε Φύσιν
Φλεγμονὴν ἐμποιήσῃ. Confer. *Aetium loc. cit.* Metuendum eti-
am, ne & uterus ſimul extrahatur & procidat, aut exulceretur,
aut vasa rumpantur; unde hæmorrhagia periculosa, vel eti-
am gangrena induci potest.

Refert *Valleriola lib. 5. obs. med. 5.* Andrivam uxorem An-
tonii Bossicandii Arelatensis, cum puerum feliciter peperiffet,
retentis ſecundis & imperite, vique evulsis, misere mortuam
eſſe. Similiter aquit *Forestum lib. 28. obs. 80.* mulieri cuidam,
quæ extra portam aqueam habitabat, à partu difficiili evaden-
ti ſecundina relicta eſt; quæ quamvis extraheretur, tamen
paucos post dies incidens in febre & fluxum ventris decessit.

Benigne itaque tractanda eſt enixa, laboribus partū
jam ante defatigata. *Paulum Æginetam lib. 6. c. 75.* benè sperare
jubere notum eſt ex *capite 34.*

Nonnulli medicamenta ſuppurantia injiciunt, ut fa-
cile putrefiant. Hoc tamen non probat *Primerosius loc. cit.*
Sanè *Hippocrates lib. 1. de morib. mul. p. m. 608.* illas ſexto aut ſe-
ptimo post partum die exire tradit. *Conf. Zechium consult.*
med. 68.

Eallax tamen ea ſpes eſt, inquit *Bartholinus exerc. de ſecundin.*

& an-

&anceps remedium, si secundinæ à partu non sequantur, naturæ deinde negotium committere. Mora periculosa, nec omnium robur perennaturum nobis polliceri possumus aut successus optati certitudinem.

A putredine secundarum reliatarum dira symptomata oriuntur. Sanè Lælius à Fonte consult. med. 118. puerperis gravissima symptomata afferre quotidianâ experientia probat. Horstius pater lib. 1. part. 2. obs. 21. in aliquibus retentionem salutarem, in multis tamen lethalem vidit. Id ipsum etiam observare Aquapendens in oper. Chirurg. Hollerius comm. 5. apb. 49. tres vel plures numerat Job. Christ. Eisenmenger obs. 6. ad Horstium lib. 1. part. 2. quæ subsequentibus uteri suffocationibus & lipothymiis intra paucas horas misere obiernnt. Memorabilis etiam historia est apud Hildanum in resp. ante cit. ad Doringium de nobili quadam matronâ, quæ quamvis tertîâ die secundinam rite ejecisset, nihilominus tamen 17. morbi die lipothymiis correpta vitam cum morte commutavit. Simile quid de filia sua Catharina refert Smetius miscell. lib. 10. pag. m. 575.

Extrahenda itaque secundina, antequam ostium uteri claudatur, monente Hildano loc. cit. idque quò tutius fiat, non directâ manu trahenda est, ne uterus simul educatur, monetibus Aetio, Moschione, Hildano, Lel. à Fonte loc. cit. Foresto 28. observ. 79.

Tenendum tamen & hoc pro certo, non omnibus quæ secundinâ retentâ moriuntur, hancce retentionem esse fatalē, cum mors præcedentibus partus doloribus & laboribus antegressis sapissimè imputanda sit. Susanna, uxor Joh. Meieri Pastoris Hagensis in Marchionatu Barenthensi, nata Ungepauria, annorum XXXV. primipara, post incredibiles partus dolores triduano spacio exantatos, enixa est puellam, restitante secundinâ & moras necante. Cum peteret lecti mutationem, eam impetravit. Melius habere visa, mox lipothymiis & crebrâ syncope tentata & enervata, animam exhalat. Mortua est cum secundinâ, sed non ob secundinam. Uterus huic moli adsuetus ceu oneri faciliori, & quâ sorte illam pati doctus est.

impatientis moræ medicus si adsit & timidus, molli umbilici tractu si sequi renuat, puerperam ὥσπερ οὐλασάντα quam super lasanum collocet, imitatus Hippocratem lib. de superfæciat. ἐώδε pergit Hippocrates κατασκευασμένον υψηλόν, οὐδὲ εὑρον τικενεγμένον, συνεπισπάται τῷ βάρει ἐξω. Si autem inquit, altum quid comparatum, ut fætus propendens suo pondere ipsas secum extrahat. Quid verò sit lasanum ex Suida, Hesychio Polluce &c. explicat Fæsius in aconom. Hipp.

Si super lasanum sedere nequeat, ἐώδε ανακλήτῳ διφρεστημένῳ καθίστω in sellâ recubitoria perfornata locetur. De ανακλήτῳ autem διφρε, vide Foesium loc. cit. Est sella ad excipiendum forum, alvumque exonerandum destinata. Ex thermis Romanis figuram ostendit Joban. Rhodius in not. ad Scribonium Largum compos. 193.

Si verò præ imbecillitate prorsus sedere nequeat, lectus à capite erectissimus exstruatur, ut deorum declinet, & puerpera sub alis supra stragula, fasciâ aut loro lato & molli ad lectum alligetur, ne lectulo erecto corpus ejus subterlabatur.

In obstetriciali sellâ puerperam ponere Paræus lib. de hom. gen. cap. 17. & Forestus obs. 80. suadent: hic situs enim ad operandum commodissimus est; & conatus puerperæ promovet. Sunt tamen quæ lecto facilius enituntur. Hoc consuetudini concedendum, & robori cujusque.

Quām maxime studendum, ut tota secundina eximatur; ne particulæ relinquuntur. Mercurialis lib. 3. de morb. mul. cap. 4. Burgesia libro citato. nam minima earum portio gravissima inducit symptomata, quin & mortem inferre creditur. Joel. lib. 8. prax. sect. 4. c. 4. cum præterea facilius sit integras extrahere, quām per frusta. Primerosius loc. cit.

Si os clausum sit, non quidem statim desistendum est ab opere, sed monente Aetio loc. cit. aliisque inunctionibus & perfusionibus pinguibus utendum, ut commodè dilatari queat. Speculum etiam uterinum usurpari potest.

Quod si nullum grave symptomata urgeat, mulierque sit imbecillis, ut & si prorius pertinaces hærent, vel invitis nobis

bis debet suppuratio expectari, nunquam tamen adjuvari, docente Primerosio loc. cit. ne scilicet increscat putredo. Tunc puerpera exquisitis epulis recreanda juxta Jasonem Pratensem lib. de partu cap. 5. cordialibus conservanda, & expectandum, si forte labefactatae disfluant, perque faniem dissolvantur.

CAPUT XXXIX.

de Sectione Cæsareâ agit.

Fœtus vivus matre vivente exitū non inveniens usque ad egrediā indicat; per hanc enim & mater & fœtus nonnunquam servati sunt. Vide Rossetti ex sect. fœt. viv. ex matre viva sect. 1. cap. 2, 4, 5. seqq. ejusque illustratorem & interpretē Casparum Baubinum in appendice ad Rossetum hist. 1, 2, 3. seqq. Confer Fienum controv. chirurgic. tract. 8. cap. 2. Sanè cum Lutetia Parisiorum degeret Th. Bartholinus, ibi chirurgi uxor vixit, cui quater & amplius partus ex ventre fuit excisus cent. 2. obs. hist. 8. Quin & in tractu Languedociæ tam esse notam & communem hanc operationem, quam venæsectio est in Italiâ, tradit Scipio Mercurius lib. obſtr. 2. cap. 28. p. m. 455. seqq.

Rationes probantes hanc operationem fusè propositæ sunt à Rossetto sect. 2. lib. c. In compendio easdem recensuit Fienus l. c. cap. 3. Conf. & Sennertum prax. lib. 4. part. 2. f. 6. cap. 8. Hildanum in ref. ad Dör. de hern. uteri. Primerosium loc. cit. Roder. à Castro lib. 4. de morb. mul. aliosque.

Improbant hanc operationem Varandæus lib. 2. de morb. mul. cap. 6. & Martinus Akakia lib. 2. de morb. mul. rejicit eandem Paracelsus lib. 23. c. 31. ut & Laz. Riverius prax. med. lib. 15. c. 18.

Nobis sufficit illud Cornelii Celsi: vehementi morbo non succurrit nisi remedium vehemens. Nulla quippe curatio, inquit Seneca lib. 1. de ira cap. 5. dura videtur, cuius effectus fatalis. Interea tamen si quid præter opinionem accidat, folatur nos Celsus, dum inquit, adeò in medicinâ, ubi etiam perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum quod fieri convenit.

Ope-

Operationem fusè describit *Franc. Rousettus*: in compendio eandem proponunt *Sennertus* l.c. *Scipio Mercurius* l.c. & *Fienus* cap. 4. ad quos *Benevolum Lectorem* remittimus, cum eorum verba hīc transcribere animus jam non sit: dissertationem quippe non librum scriptuti sumus. Inter ea tamen monemus Medicochirurgos, ut cauti sint in hāc operatione adhibendā, præsertim iis in locis, ubi ante hac non visa fuit, cum & exercitatissimi eandem infelici cum successu administrarent. Neque etiam illam sine prognostico aggrediantur, ne forsitan mori contingat mulierem, mors sectioni, non imbecillitati mulieris aut aliis accidentibus adscribatur. Diligenter etiam inquirant, an ab obstetricibus læsa sit, aut tonorum quorundam carnificinā crudeliter dilacerata: tunc enim à sectione abstinentur judicat *Rousettus*; etenim si forsitan insperatus accideret casus, hic ipse non illorum erroribus, sed sectioni imputaretur.

Hanc operationem unā vice feliciter administravit *Rolfinius*, alterā vice vanā spe delusus matrem alterā ab operatione die, in pago Ziegenhainio, convulsionibus epilepticis aliquoties tentatam, audivit extinctam.

Historiæ à *Rousetto* & aliis allatæ plurimæ humanam superant & transcendunt fidem.

CAPUT XL diætam parturientium proponit triplicem.

 Onstat illa bono sex rerum non naturalium regimine.

VITALIS AEREM eligit purum, temperatum;
NATURALIS certis includi debet regulis. Duo periculum intentant fœminæ parturienti: ἀμετρητὴ τὸ πλήρωσις, ηγή κένωσις, nimia repletio & inanitio. πᾶν τὸ πολὺ πολέμιον τῆς Φύσης. Informationem ergo petat medicus, an paulò ante partum cibus sit porrectus solidus, & quidem liberalior,

lior. Diuturniori ad coctionem tempore opus habet mulier talis, & grius etiam concoquit. Si ergo cibus ante sumptus pro concocto habeatur, & vires dissipatae appareant, refici potest *jusculis resumtivis*, solis vel mistis cum vitello ovi: superbibat haustum vini Petri Simeonis, Hispanici, vel Francisci. Vippa cum vino Rhenano, saccharo & cinamomo aromatisato parata prodest, & cochleari sumto.

Largiori manu si admittatur vinum, facilè inebriantur in illis angolibus, & postmodum inobedientes fiunt.

ANIMA LIS diæta somnum vitare suadet, quantumvis inclinent.

CAPUT XLI

triplicem ab excluso fœtu diætam exhibet.

SITALIS aërem & affectus animi moderatur.

AER sit temperatus: vitetur frigidus & siccus, qualis aquilonaris, hic quippe lochiorum evacuationem retardat; ut & ille qui est frigidus & humidus, qualis occidentalis.

Cum Anno cīc Iōc XIII. puerpera quædam, secundâ à partu septimanâ, aéri frigidiori incautiūs sese exponeret, in fævissimum infimi ventris dolorem atque cruciatum incidit, teste *Salmutbo obf. cent. 2, 57.*

AFFECTUS omnes mediocritatem excedentes nocent, in primis IRA: hæc quippe facili negotio humoribus jam agitatis febrim accendere potest; ut & mœror, terror, gaudium nimium.

In NATURALI cibus sit εὐχυμός & εὐπεπλός: jusculla scilicet gallinarum, & carnes cum pane albo, ova sorbilia. Angli juscula præparant ex cerevisiâ vel vino, cum ovis, mace, cinamomo, saccharo, & paucō pane, quæ sanè non improbanda existunt. Vilioris notæ & rusticæ jusculis cerevisiariis solis contentæ vivant.

L

QUAN-

QUANTITAS cibi sit mediocris, quippe juxta Hippocratem à repentinâ & copiosa vacuatione non statim ad plenum victum properandum est. Plenior quippe vietus humores noxios cumulat, præsertim cum vires dejectæ magnam cibi copiam concoquere non possint.

Reprehendi ergo merentur obstetrics & mulierculæ, quæ dum cibo & potu infarcire solent puerperas, iis maxima incommoda accersunt. Sanè à vulneratis parum differunt puerperæ, patiuntur namque solutionem continui, atque etiam interdum magnam membrorum contusionem; ideoque ipsis haut alias quam vulneratorum vietus convenit.

VICTUS autem sensim, sensimque plenior fieri potest.

POTUS fit vinum ολιγόφορον, in magnâ infirmitate, vel si febris adsit, aqua simplex cocta, in Galliâ magni aestimata, cum cinnamomo, glycyrrhizâ, passulis vel etiam cerevisia bene defecata. Cavendum etiam monet Primoſinius, ne primis diebus quippiam acutu nimis frigidum vel edat, vel bibat. Nostræ puerperæ, inquit Bartholinus 4. obs. 75. si frigido potu nimium delectentur, nec moderato tempore corpus semper madeat, tumidum ventrem referre solent.

ANIMALIS primis diebus ab omnimotu abstinentiam svaldet, quamvis nonnullæ statim ab edito fœtu ad munera conservata redire valeant, cuiusmodi exemplum Cœlius Rhodiginus libro 18. antiq. lect. cap. 22. ex Posidonio refert. Nempe vir quidam Massiliensis mercede conduxit viros & mulieres, qui agrum suum foderent. Ex his una cœpit sentire dolores partus: reliquo ergo opere abiit paulisper extra agnum, emissoque fœtu rediit ad laborem, ne mercedi quid decerperetur, & cum dominus agri videret, quod pensum difficulter solveret, rogavit quid illi esset; cognitâ autem causa numeravit illi pretium, jussitque abire. Illa autem puerum lavit aquâ fontis, & involutum panniculis domum portavit. Similem historiam refert Sennertus lib. cit. sect. 7. cap. 1. ut & Harvey exercit. de partu in fine: nobis etiam tale quid notum est. Sed exempla hæc tum rara sunt, tum etiam tales

tales facilem habuere partum; unde pro exemplo puerperis esse non debent. Sane vituperio digna nonnullorum viorum, ne quid gravius dicam, incivilitas est, qui cum talia à quibusdam fœminis fieri vident, & suas uxores, laborum in partu differentiam non attendentes, facere volunt; imò vel pro uxoribus suis puerperis decumberent, & uxores sibi ministrare juberent, veluti olim fecere Tibareni, teste *Apollonii Rodii scholiaste lib. 2. scilicet 31.* & *Cælio Rhodigino lib. 18. antiqu. lect. 30.* ut & *Hartungo decad. 1. cap. de ritibus.* Quod & hodie in Brasiliâ fieri autor est *Guilhelmus Piso lib. 1. med. Brasil. p. 3.*

Pera&tâ tamen lochiorum evacuatione sensim surgere queunt, & paululum deambulare ad partes confirmandas. Nunquam tamen ante diem quadragesimum exeant.

BALNEORUM usus non inconveniens est, tum ad ablutionem sordium, tum etiam ad roborationem; idque postquam lochiorum fluxus desiit; nisi mulier phlegmatica sit, multisque crudis humoribus abundet. Quibusdam in locis post balneum utuntur suffumigiis, ad facilitandam iterum conceptionem.

Nostræ mulieres, quamvis nec balneo, nec suffitu utantur, nihilominus tamen iterum probè concipiunt.

In SOMNO & VIGILIIS modus tenendus: ad somnum tamen declinare melius est.

EXCRETA & RETENTA etiam medium teneant: si ad alteram extremitatem vergant, prudentis medici consilium adhibendum est.

Hisce finem facimus.

Tibi omnipotens, æterne, atque immortalis Dens, grātias agimus perennes, pro benignâ in studiis nostris hucusque suppeditatâ opera. Adsit porro nostris cœptis tua clementia, quo tum reliqua quæ nobis proposuimus, feliciter perficere queamus, tum de gravissimis morborum insultibus triumphantes ðmīnūa sapius decantare queamus.

Tu quoque, benevole Lector, illa quæ festinantes in magna temporis penuria proposuimus, candido accipe, atque interpretare animo. Si quæ forsan prætermissa, aut negligentiū

tius tractata sunt; latius alio tempore persequar, cum peractis, quas mihi proposui, peregrinationibus ex intervallo ad hanc materiam rediero. Interim tenuitatis meæ conscius à bonis æquum expecto judicium; malorum invidiam minimè curo, neque illis aliud imprecor, quam ut pergent invidere bonis, certus, verum esse illud Alexandri Magni apud *Curtium lib.8.cap.12.* invidos homines nihil aliud esse quam ipsorum tormenta. Interea calumniis atque insectationibus nihil respondeo. Quid enim ut *Socratis* apud *Plutar- chum de puer. educat.* verbis utar: εἴ με ὅντες ἐλάχιστον, διλα- λαχίστη τέττῳ αἴγιώσατε ἀν. Si me a sinu calcituraret, recalcarare ipsi autores non essetis.

CLARISSIMO
DOMINO
CUMMIO
MEDICINÆ DOCTORANDO,

LICENTIA
publicum specimen eruditionis exhibenti,
FELICITER
adclamat
PRAESES,

Guernerus Rolfincius D.

Tat meta, & posita est vincenti debita palma:
Sollemnicurrum carcere mitte tuum.
Non aberit fortuna: tenebis præmia victor:
Atque coronatis letis abibis equis.

Errata typographica irrepsisse nullum est dubium, sed putamus ea statim corrigi posse à B.L.Unius mentio facienda,
in litt. F.in Veterum inscriptionibus bis pro
obstetrix legendum esse opstetrix.

VP 17

